

Pečujeme doma

Existují také
sociální práva
Nebojíme se
o nich hovořit?

Strana 2

Hana Frištenská Štarková: Když jde o nové neodcizené formy sociálních služeb, tak vedou neziskovky

Stát nepracuje v detailu...

Hana Frištenská Štarková se narodila v Praze v roce 1951, právnická studia na Univerzitě Karlově ukončila doktorátem. Po studii působila v sociálních službách, po roce 1990 na Úřadu vlády ČR a do její pracovní náplně patřily národnostní menšiny a organizace občanské společnosti. Je matkou dospělého syna, nedávno ovdověla. Nadále spolupracuje s neziskovými organizacemi jako členka správních a dozorčích rad či poradkyně a v poslední době se věnuje také literární práci. Obsahem našeho rozhovoru je tentokrát vznik a působení neziskových organizací zvláště v oblasti sociální a jejich význam pro společnost, ale nejen to.

Náš rozhovor

Hano, jsi vystudovaná právnička, patříš mezi zakladatelky občanské společnosti. I tvoje první zaměstnání po skončení univerzity bylo ve správě sociálních služeb, kde jsi několik let působila jako kurátorka. Už tehdy tě patrně zajímaly sociální problémy. Byl to odrazový můstek k tvé další práci? Jak vlastně na tu dobu vzpomínáš? Co bylo hlavním motivem?

Občanskou společností a také neziskovými organizacemi jsem se zabývala od 90. let, a to v různých rovinách – jako spoluzakladatelka několika dnes už významných neziskových organizací, jako jsou *R-Mosty*, které se věnují Romům a sociálně slabým, nebo *Nadace rozvoje občanské společnosti*, nyní jedné z největších nadací, která poskytuje finanční prostředky na činnost *neziskovek* působících v sociální oblasti a v oblasti rozvoje občanské společnosti. Veřejnost jistě dobře zná její žluté kuřátko *Pomozte dětem*, což je nejznámější veřejná sbírka. Další souběžnou rovinou byla moje práce tajemnice Rady vlády pro neziskové organizace, v níž jsem na Úřadu vlády působila mnoho let a měla jsem tak možnost podílet se na řešení problémů neziskového sektoru jako úřednice. A poslední rovinou mého zájmu o občanskou společnost, která stále

trvá, je moje minulé i současné působení ve správních a dozorčích radách několika nadací, jedné obecně prospěšné společnosti a jednoho spolku. Vždycky mě zajímal prostor, kde se lidé angažovali ve prospěch jiných, koneckonců to byl jeden z důvodů, proč jsem po vysoké škole a před revolucí v této zemi působila asi patnáct let jako sociální pracovnice, kurátorka pro cikánské obyvatelstvo – tak se to tehdy říkalo. Tehdy ovšem soukromoprávní neziskové organizace neexistovaly, ani nemohly. Všechny sociální služby byly institucionalizované, byly státní.

Náš dnešní rozhovor je určen především těm, kteří pečují o své blízké, sami a doma. Často v nelehkých podmínkách, hmotných i psychických. Kdo to nezažil, nedovede si představit. Jak v tomto směru působí neziskové organizace, nadace? V této oblasti samozřejmě působí i stát, resp. jeho úředníci. Jak to konkrétně vypadá v praxi?

Neziskové organizace nebo organizace občanské společnosti, jak se jim dnes spíše říká, jsou soukromoprávní alternativou k veřejným službám státu nebo obcí. Jsou rozšířením nabídky služeb. Zajišťují jejich variabilitu. Stát umí poskytovat sociální služby jen ve velkém, neumí pracovat tak říkajíc v detailu. Obce jsou na tom o něco lépe: to, že působí na svém správním

území, znamená, že už mohou uvažovat o variabilnějších službách podle přání a požadavku klientů. Nicméně když jde o nové neodcizené formy sociálních i jiných služeb, vedou *neziskovky*. Mohu uvést některé organizace, jejichž činnost dominuje celým oblastem – například služby lidem, kteří jsou nemocní nebo chtějí umřít doma, jako je *Cesta domů*, hospice, kde lidé umírají v pohodlí a klidu, práce s drogově závislými, jako je třeba *Magdaléna* nebo *Sananim*, aktivizační služby pro zdravotně postižené, třeba paraplegiky, postižené děti, sociálně slabé, ta škála je nekonečná. Také musím uvést neziskové organizace národnostních menšin a cizinců, kterých je celá řada a jejichž prostřednictvím se naplňují národnostní práva nebo integrační aktivity, což se sociální oblastí úzce souvisí.

Hezky by se dalo říci, že podstatné je vědomí zodpovědnosti vůči společnosti, jedinci, ale dnes přece ve všech oblastech života dominuje úspěch a touha po zisku... jaký to má dopad právě na sociální sféru?

Nedomnívám se, že v oblasti sociálních *neziskovek*, které jsou nejsilnějším a nejvlivnějším segmentem organizací občanské společnosti, významný. Lidé, kteří pracují v organizacích občanské společnosti, nejsou sice svatí, ale jejich hodnoty se nachází jinde než ty, o kterých se zmiňuješ. Hledají jiný druh

uspokojení. Není dokonce ani nezvyklé, že do *neziskovek* nastupují odborníci z podnikatelského sektoru nebo z veřejného sektoru, protože hledají něco jiného, možná lidštějšího, než podnikání nebo hierarchicky organizovaná veřejná správa nabízí.

Jakým způsobem neziskové organizace kultivují vztahy ve společnosti?

Chorobou naší společnosti, aspoň mám ten dojem, je sobectví. Vlastní prospěch. Není to ale tak všeobjímající, jak se může občas zdát. Dobrovolnické hnutí, které je čím dál silnější, uskutečňuje milionové až miliardové veřejné sbírky pro ty, kteří to potřebují ať už na Ukrajině nebo u nás, často po velkých neštěstích (mimochodem jsme v této oblasti na počet obyvatel a míru vybraných prostředků nejlepší v Evropě). Ukazuje to, že lidé neztratili soucit a ochotu pomáhat, když je nutné. Do konce minulého roku jsem pracovala v expertní roli na rozvoji dobrovolnictví a musím říct, že ochota a nasazení lidí fyzicky a zadarmo

pomáhat mě fascinovala. A to nejen v době covidu nebo při pomoci uprchlíkům z Ukrajiny.

A jak vlastně nadace a neziskové organizace rozdělují prostředky, jaké je hlavní kritérium?

Prostředky rozdělují jen nadace a nadační fondy, ostatní právní formy je „jen“ utrácí na svoji činnost a svoje služby. Většina nadací nebo nadačních fondů má svůj veřejně deklarovaný účel a v jeho duchu grantová pravidla, která jsou veřejná, a ten, kdo se o jejich peníze uchází, se s nimi může, ale spíše musí seznámit. Všechny nadace i nadační fondy jsou soukromé, to znamená, že je jen na jejich rozhodnutí, co, kdy a prostřednictvím koho hodlají podporovat. Podle zákona ale i malé nadace musí poskytnout nejméně každé dva roky nadační příspěvek a musí to zveřejnit. Lze se tedy přesvědčit v jejich povinných výročních zprávách, většinou na jejich webu, co a koho podporují.

Pokračování na straně 2

Anonce

Strana 3
Sonda do problémů soukromých opatrovníků

Zvedají se jejich počty, ale málokdo ví, s jakými problémy se potýkají. Rozhodli jsme se je kontaktovat.

Strana 4 a 9
Dialog na citlivé a ožehavé téma

J. Štěpaník s P. Jemelkou zevrubněji o eutanazii a silici snahou o její legalizaci v České republice.

Strana 10
Naše Sally radí pečujícím

Když nepomůže rodina, tak musíme hledat pomoc jinde. Trochu osobnější rady.

Strana 10
Na péči si vydělej!

Tentokrát malá reportáž nebo spíše poloreportáž od Ivana Jergla.

Sloupek Ivana Jergla

Komu se pomoci dostalo, necht' nikdy nezapomene

Kdo pomohl, ať na svou pomoc rychle zapomene. Ten, kdo jí přijal, ať nezapomene nikdy. To je vděčnost.

Nevím, kdo je autorem tohoto citátu, ale s potřebou pomáhat se potkáváme stále. V těchto nebývale vzrušených dnech, kdy k nám proudí lidé, kteří ztratili domov, blízké, děti a možná i navždy vlast, vyvstala potřeba pomoci s velkou naléhavostí. Stejně tak v našich mírových osobních životech vznikají náhlé situace, které volají po pomoci, obětavosti, a to často na dlouhou řádku let.

Kdo se rozhodne laicky pečovat o člena rodiny (nejčastěji o matku, otce), je vedený nejen svým vztahem k rodičům, ale i vnitřní morální povinností nenechat blízkého na holičkách, byť pečující se dostává do náročné situace, protože má už svou rodinu, děti, náročné povolání, které nechce pozbýt, a výše příspěvku na vícehodinovou denní péči pečovatelské nestáčí.

Vše podléhá proudu času, ať už to pozorujeme či ne. Život v dyádě též. Za desítky let se navzájem měníme, aniž si toho všimneme. Na jedné straně je to výhoda, že to zjistíme až srovnáním fotografií časově vzdálených, na druhé nás to zarazí: nechováme se k sobě tak jako dříve. Změnili jsme se zevně i zevnitř, myslím duševně.

Některé rysy se obrousily, některé však ještě víc vystoupily. Čas je zdůraznil a stává se stálým námětem drobných denních svárů. Zejména dříve v paměti zanořené a nezpracované, skutečné i domnělé křivdy, které jsme si v soužití způsobili. A stáří nás svými potížemi vyzývá, abychom se k sobě přimkli ještě víc a podpírali se nejen slovy, ale i doslova bez ohledu na neohebné končetiny a bolestivé interiéry útrobu.

Muž, který byl celé manželství dominantní, pohledný frajer, stálý a zábavný druh své party, který byl mnohdy k ženě mačovsky prezíráv, urážející, přišel v důsledku silného kuřáctví o cévy v nohou a nakonec i o obě nad koleny. Teď on byl tím závislým. Uzavřel se do sebe. Nepomohla ani psychorehabilitace. Zůstal mu jen balkon, pivo a věrné smrtonošky-cigarety. Sem tam ho kromě manželky vyvezl ven starý kámoš. Manželka se mu stala v důchodu jediným kamarádkou, pečovatelskou a... mstítelkou.

Po letech pocítila převahu ona. A posilovala ji v ní i manželova zatrpklost a hrubost. Pomáhala mu, ale neusmívala se, vyčítala. Vyčítala, čeho všeho se vůči ní za společného života dopustil. Vyčítala i pomoc, kterou mu teď věnovala. Zvláště podrážděná svými potížemi, ochucovala mu den za dnem špičkováním a ironizováním: „Běž si za kamarády, pomůžou ti. I od peněz! Teď jsem ti dobrá, co?“ Dohadlo ho to k odprošení, jakési pokoře se zařatými zuby. Napadalo ho ledacos, jak to ukončit. Nakonec požádal o umístění v domově seniorů.

Volné místo nebylo na hřebíčku, ale po dvou letech se dočkal.

Byl to olej na hladinu jejich sice už unaveného, ale stále ještě bojovného soužití. Manželka ho navštěvuje i několikrát týdně. Je nehraně vřelá a klidná. Dokonce vzpomínají na pěkné momenty uplynulých let a občas se drží za ruku, i když kolem nich nikdo neprochází. Pořád ještě mezi nimi cosi trvalého žije. **IVAN JERGL**

Z blogů

Jsou také sociální práva!

Svůj blog na Aktuálně si vede ombudsman Stanislav Křeček. A je z něho zřejmé, že vidí problémy nejen optikou svého povolání, ale v souvislostech širších.

V jednom článku o lidských právech se zabývá těmi, kteří si myslí, že jsou nositeli pravdy jediní. Těch, kteří na místo vážných debat o naší budoucnosti nás straší „populismem“ nebo nezbytností „záchranu demokracie“. Jako by ta byla bez lidských práv vůbec možná. Ale ta nemohou existovat bez státu, který jediný je schopen je garantovat. A stát nemůže existovat bez občanů a demokratický právní stát bez demokraticky smýšlejících, odpovědných občanů.

Na jiném místě říká, že nerozlišujeme mezi vulgárním napadáním destruijícím demokratický právní stát a kritickým vyjadřováním názorů, které však je základem jakéhokoliv pojetí svobody slova. Jistě: tato svoboda rozhodně nemůže být považována za absolutní, ničím neomezenou. Zcela zřejmě existují lži, konspirační, rasistická a popíračská sdělení, o jejichž zhoubném vlivu nás historie poučila více než dostatečně. Ale sama existence této skutečnosti nemůže být důvodem k pokusům o omezení jednoho ze základních lidských práv v rozsahu, který dnes vidím kolem sebe. Samozřejmě všechno má a musí mít své meze, ale meze lidské svobody je třeba zvažovat mnohem pečlivěji, než to činíme dnes.

A v dalším článku píše například o tom, že je nejvyšší čas začít mluvit o sociálních právech.

„Evropou skutečně obchází strašidlo – strašidlo absence alternativy“ napsal kdysi Zygmunt Bauman. A tato slova sotva kdy byla pravdivější, než jsou dnes. Ovšem alternativy přijatelné, alternativy, která by občanům vrátila naději, které podstatná část společnosti sdílela po pádu Berlínské zdi. Takovou alternativou přece nemohou být současné varování renomovaných ekonomů před dalším nárůstem cen energií, těch cen, které již dnes mnozí nemohou zaplatit, zprávy o dalším růstu inflace, cen potravin a nezbytných životních potřeb, provázených radami „uskrovněte se“. U nás se občané podivují vysokým cenám elektrické energie, když vyrobenou energii vyvážíme. Lidé přestávají rozumět skrytým „zákonům trhu“ a temným „obchodním podmínkám“ tváří v tvář neexistence alternativy důstojného života.

Sociální práva byla považována za jakéhosi mladšího a menšího bratra těch velkých lidských nebo občanských práv. ... Mnoho dnes slyšíme o nejrůznějších představách a „právech“, která za skutečná práva můžeme považovat jen při absenci zdravého rozumu. Ale o potřebě důstojného života, zásadně podmíněného sociálním postavením člověka, jako bychom se báli hovořit.

Začneme tedy mluvit o sociálních právech! Začneme veřejně konstatovat, že sociální práva jsou stejně legitimní a hodnotná jako práva občanská a politická. A že skutečnost, že všechny stránky lidského života budou poměřovány jen finanční a ekonomickou náročností, není tou alternativou posttotalitního života, kterou jsme před třiceti lety sdíleli. Je asi třeba to znovu důrazně připomenout. **(pd)**

Stát nepracuje v detailu...

Dokončení ze strany 1

Říká se, že v tomto směru existuje velká svoboda, tedy v tom, který projekt či grant se podpoří a který nikoliv. Ale je ta míra svobody prospěšná věci? Není žádným tajemstvím, že některé projekty vzbuzují i oprávněné pochybnosti...

Samozřejmě, že jejich rozhodnutí jsou svobodná, za předpokladu, že dodržují zákon, hlavně občanský zákoník, daňové zákony, je toho mnoho... Mají také vlastní pravidla, která si nadace tvoří a zveřejňují, a každý si může udělat názor, jak je dodržují. Nadace nebo nadační fond, které se nechovají seriózně, riskují, že se jim nepovede veřejná sbírka, že odejdou jejich sponzoři, nebo že v případě, kdy nedodrží zákon, na ně nastoupí finanční úřad, nebo že je někdo zažaluje u soudu. Ale jsou prostě soukromé a je jejich věcí, jak účel, pro který byly založeny, naplní. To je svoboda občanské společnosti, která je nezbytná, hovoříme-li o ní. Mají však své kontrolní mechanismy, své správní a dozorní rady, které kontrolují management, povinné každoroční audity. A údaje o svém hospodaření musí zveřejnit ve veřejném rejstříku, který je veden u krajských soudů. Jistě, když někdo o nadační příspěvek požádal a nebyl mu z nějakého důvodu přiznán, má tendenci poskytovatele vinit z nespravedlnosti. Ano, mezi organizacemi občanské společnosti jsou i podivné entity, kdy se za právní formou skrývá podnikání, ale to je v každé oblasti lidského činění a není toho zdaleka tolik, kolik možná někteří lidé předpokládají.

Jak tebe osobně ovlivnila práce v neziskových organizacích? Co ti ta přinesla nového, objevného... Je to pro tebe stále inspirující? Pro úplnost dodávám, že jsi také autorkou dvou knih, ale nepředbíhejme.

Z toho, co už jsem řekla, plyne, že pro mě je stále inspirující. Znáám desítky lidí, kteří v neziskových organizacích pracují jako zaměstnanci nebo dobrovolníci, a ještě stále mě překvapuje, o jaké lidi jde. Nedávno jsme se zúčastnili slavnostního večera, na kterém Nadace rozvoje občanské společnosti tradičně vyhláší *Neziskovku roku*. Tak se ta soutěž jmenuje. V první řadě seděli zástupci sponzorů, obchodní ředitelé i jiní vysoko postavení zástupci velkých byznysů, kteří soutěž podpořili. Jedna žena z nich pak řekla: *Každý rok jsem tak dojata, že si ani nemaluju oči, protože hned po zahájení začínám slzet nad tím, co a kdo užitečného a dojemného dělá*. Souhlasím s ní, i když já jsem si oči namalovala. (smích)

Obraťme ale list. Tvoje příjmení vyvolává vzpomínku na Gustava Frištenského, slavného zápasníka – je mezi tebou a rodinou Gustava Frištenského příbuzenský vztah? Žije ještě někdo z té rodiny?

Příbuzenský vztah? Je a není. Moje máma se podruhé vdala a jejím manželem byl synovec Gustava Frištenského, syn jeho bratra Františka, který byl také známý zápasník. Matčin druhý manžel

nás adoptoval, tedy nosíme jeho příjmení. Současná rodina Frištenského je obrovská, jeho příbuzní žijí nejen v Čechách, ale také ve Švýcarsku, ve Francii a mnoho z nich i ve Spojených státech. Pořádají pravidelné srazy, na kterých se sjíždějí příbuzní z celého světa. Na tom posledním, který se konal poblíž Litovle, kde Gustav Frištenský až do smrti žil, jsme s bratrem byli. Odhaduji, že tam bylo přes sto lidí. Abych to shrnula,

nejsem pokrevní příbuzná této slavné rodiny, ale po svém nevlastním otci do ní shodou okolností také patřím.

(Pozn. L. Ch.: *Gustav Frištenský, slavný zápasník, žil v letech 1879 až 1957. Zápasil více než 40 let.*)

Pocházíš z Prahy, tvoje dětství v padesátých letech poznamenala tragická událost: tvůj otec, který byl jednou z obětí antisemitského běsnění a přežil několik koncentračních táborů, byl komunisty odsouzen k vysokému trestu odnětí svobody. Maminka zůstala sama se dvěma dětmi, s tebou a mladším bratrem. Později jste se přestěhovali na Šumavu, kde jsi prožila několik let. Nyní přibližně v těch místech opět trávíš hodně času, cítíš se s tím místem, přírodou spojená více než dříve? Máš kočku, měla jsi pejska, je to známka toho, že zvířata, potažmo přírodu ke svému životu potřebuješ...

Ano, je to tak. Po svém druhém sňatku matka a její manžel opravdu s námi dětmi odešli na Šumavu, do Kašperských hor, kde vedli hotel Kašperk a později další hotely v okolí. Do Prahy se už nevrátili a prožili spolu moc hezká léta na chalupě, kterou si na dobu svého důchodu na západní Šumavě pořídili. Z mnoha důvodů se cítím se Šumavou těsně spojená. Nejde jen o přírodu, ale hlavně o mé blízké, kteří to tam milovali. Žili tam „naši“, jak jsme matce a mému nevlastnímu otci říkali, ale nejen to. Já i můj bratr tam máme příbuzné a už i hroby, já hrob svého muže a on hrob své ženy. Oba ze Šumavy pocházeli. Myslím, že když máš někde hroby, tak chtě nechtě jsi tam doma...

Tvoje maminka před lety zemřela, postihla ji Alzheimerova nemoc, tvůj bratr se o ni obětavě staral ve svém bytě, ovšem s tvou intenzivní pomocí, včetně té hmotné. To byl obtížný úkol.

Maminka už nerozuměla svému okolí, neuměla se v něm vyznat. Jaká to byla pro tebe zkušenost? A nezamýšlíš jednou tuto dobu literárně ztvárnit? Víš, myslím zachytit ten bod, kde se stýká rodinná a společenská zkušenost?

Oba jsme mámu velice milovali. Nepřicházelo v úvahu, že bychom si ji nevzali do péče a že by nedožila v naší blízkosti. To se u nás v rodině nedělo. Máš pravdu, bylo to obtížné a hlavně hrozně smutné. Oba jsme chodili do zaměstnání, museli jsme zajistit péči o mámu přes den, a to nebylo jednoduché. Než k nám přišla paní Alenka, které jsem do dnes vděčná. Já s mámou trávila každý den po práci několik hodin a bratr ji měl na starosti přes noc. Ale bylo to několik mimořádně intenzivních let. Sblížilo nás to s bratrem. Bylo to svým způsobem štěstí, že jsme s mámou strávili tolik času a postupně, jak ztrácela vzpomínky i orientaci v přítomnosti, zbyla jen láska. Bez příměsí, bez čehokoliv dalšího. To bylo ohromující. Byla jsem u ní, když umírala. A pak když umřela, tak jsem u ní ještě několik hodin proseděla. Viděla jsem, jak smrt osvobozuje...

Ano. Vše ustrne a život se uzavře. Ale přesto je smrt našich blízkých tak trochu mimo logiku, a možná právě proto zraňuje nejen cit, ale i rozum... Mně smrt nepřipadá nelogická, ale každý ji cítí a prožívá jinak...

Dostáváme k závěru našeho rozhovoru, musím ještě dodat, že v poslední době jsi vydala dvě čtenářsky úspěšné knihy, jednu s názvem *Každému jeho Izrael*, kterou vydalo nakladatelství Brána v roce 2019, vzpomínky na tvého otce, přátele a pobyt v této zemi, druhá knížka je určena dětem a vyšla s názvem *Podivuhodný příběh kočičí tlapy* s pěknými ilustracemi Kláry Břicháčkové (Pupenec – Jiřina Kelnarová, 2022). Myslím, že se příliš nepletu, když řeknu, že v této knížce se promítly vzpomínky na tvé dětství, příbuzné i milovaná zvířata...

Samozřejmě, že knížka o dobrodružství kluka Toníka, i když není popisem mého dětství, je tak trochu o mých vzpomínkách na lidi, které jsem jako dítě potkala, na mimořádného pejska Káču, kterého jsme po mé mámě zdědili, na všechny kočičky, se kterými jsem žila. Snad se nepletu, když mám dojem, že člověk může psát jen o tom, co je součástí jeho bytosti. Co doopravdy ví.

Na konec, Hano, cituji z tvé – jak už jsem řekla – zatím poslední knihy *Podivuhodný příběh kočičí tlapy*: Víte, jak voní štěstí? Přece každému jinak! Někomu jako jasmín nebo leštěnka na nábytek, jinému jako broskev nebo jako jitřnice...

Každá věc má svoji vůni i stín, přeji ti, aby vůně tvého štěstí dlouho vydržela, nevyprchala. Děkuji za rozhovor.

LADISLAVA CHATEAU,
v pražské kavárně Slavia, únor 2023

Co je pro vás nejtěžší při výkonu funkce opatrovníka?

V poslední době se zvedají počty pečujících, kteří vykonávají současně funkci soukromého opatrovníka svého opečovávaného. Několika soukromým opatrovníkům jsme položili výše uvedenou otázku, která má upozornit na problémy, s nimiž se v praxi potýkají.

Sonda

Hodně mi komplikuje život, že informace o omezení svéprávnosti není uvedena v občanském průkazu. Nedávno jsem se dozvěděla, že je uvedena v centrální evidenci obyvatel. To jsem vůbec nevěděla, ani mě o tom nikdo neinformoval. Taky mi není jasný závěr rozsudku soudu o omezení svéprávnosti, kde se uvádí: že osoba není způsobilá činit žádná právní jednání s výjimkou samostatného právního jednání v běžných záležitostech. Když jsem se na to ptala soudce, nebyl mi schopný dotaz srozumitelně lidsky vysvětlit.

E. G.

Při výkonu funkce opatrovníka postrádám jakékoliv pochopení ze strany státu. Sice jsme mohli tuto funkci přenechat veřejnému opatrovníkovi, ale hanbou bychom se propadli. Ve chvíli, kdy musím zařídit něco v pracovní době (převážně lékařská vyšetření), čerpám dovolenou nebo si беру propustku, přičemž následně je tato nepřítomnost zohledňována v odměňování. Dělán opatrovníka dobrovolně, ale uvítala bych možnost dvou dnů volna ročně na zařízení potřebných věcí, aniž bych za to byla znevýhodněna v práci. Příspěvek na péči pobírá totiž druhá osoba, která zajišťuje další potřeby, ale jakožto zákonný zástupce musím fungovat v určitých věcech já. Na této funkci není nic motivujícího, aby ji lidé vykonávali. Akorát nad námi visí hrozba soudu, musíme dokládat správu majetku a financí, musíme rozhodovat v nejnepříjemnějším zájmu, a když tak neučiníme, máme nad sebou bič a pohružky. Přestože jsme zákonným zástupcem a opatrovanec je v podstatě naším dítětem, neplýne z toho pro nás nic pozitivního než dobrý pocit, že to děláme.

Kateřina Blažková, Vysočina

Podal jsem stížnost na veřejnou opatrovníci, protože nechávala v bytě opatrovaného přespávat cikány, když nesvéprávný 93letý otec byl v domově důchodců. Vše jsem musel nakonec dát k soudu, abych se opatrovníkem stal já jako jediný biologický syn. To mě stálo cca 80 000 Kč za právní služby. Podal jsem i trestní oznámení. Jinak opatrovník dělá prakticky svoji funkci zadarmo. Za opatrovanec vyřizuje různé záležitosti, musí například platit nájem a udržovat byt, když je opatrovanec dlouhodobě umístěn v domově důchodců, a řadu dalších věcí, taková je realita.

B. L.

Po dosažení plnoletosti naší dcery (DMO, těžká psychomotorická retardace, stále je na úrovni ročního dítěte) jsem požádala o omezení svéprávnosti.

Soudní úřednice doporučila prosté opatrovnictví bez omezení svéprávnosti. Byli jsme s manželem rádi, že řízení bude jednodušší, ale problémy nastaly, když jsem požádala v bance o platební kartu (potřebuji ji proto, aby měla dcera vyšší úrok z uložených peněz, a vyšší úrok je podmíněn aktivním používáním platební karty). Platební kartu banka zaslala, ale řekli, že ji nemůže používat nikdo jiný než dcera (která toho není schopna). Po telefonickém dotazu mi u soudu sdělili, že platební kartu s dceřiným jménem používat můžu. Další problém vznikl pak při hospitalizaci dcery v nemocnici, kdy lékaři odmítali u ní moji nepřetržitou přítomnost (dcera se sama nenají, pije z kojenecké lahve, musíme ji polohovat, není schopna udržovat hygienu, používá inkontinenční pleny). Nakonec to dopadlo tak, že jsem odmítla dceru opustit s odkazem na právo osoby s omezenou svéprávností na nepřetržitou přítomnost opatrovníka. O skutečnosti, že dcera nemá omezenou svéprávnost, jsem se raději nezmiňovala.

Alena Bártová

Snad jediný problém jako opatrovník jsem měla v nemocnici, kdy na jednom oddělení mi nedali k podpisu žádné dokumenty ohledně souhlasů atd., až když jsem si je vyžádala. Maminka bohužel již nežije, zemřela vloni v létě. Při jednání u notáře vůbec nevěděli, že byla omezena ve svéprávnosti, až když jsem předložila kopii listu opatrovníka, vyžádali si soupis jmění a další dokumenty ze soudu.

Jana L., jižní Čechy

I když jsem hned zažádala o opatrovnictví, soud trval rok, po tu dobu jsem neměla žádná práva, žádná oprávnění, jen samé povinnosti a hlavně: platit. Vojáci mají pravidlo: Kdo je připraven, není překvapen. A já jsem byla naprosto nepřipravená. Zjistila, jsem, že ti, kdo by měli pomáhat (rodina, sociální pracovníci, opatrovnícký soud), nejen že nepomáhají, ale ještě mi situaci ztěžují. Všichni se vás snaží střeptat, ale na vás to leží jak balvan, že ani nemůžete dýchat. A ani lékaři se s vámi nemažou. A právníci s opatrovnictvím seniorů také raději nechtějí nic mít. Vznikají konflikty roviny právní a roviny morální. Takže nevíte, co musíte, co nesmíte, co můžete, co vám hrozí a co rozhodně nemáte dělat. A jaké důsledky to s sebou nese. Je mi jasné, že problémy opatrovnictví jsou zčásti individuální, ale rozhodně by pomohla nezávislá celorepubliková centralizace informací a poradenství minimálně s těmi prvotními postupy.

R. F., Středočeský kraj

Nejtěžší jsou dvě věci. U mého psychicky nemocného opatrovanec, navíc

alkoholika, nedostatek vděku a nenaděje na celkovou změnu k lepšímu. Člověk se na to sice připraví předem, ale stejně vám to přijde líto. Nedostatek vděku se navíc lehce může změnit v agresi a přinejmenším ve slovní útoky. Tou druhou věcí je nastavení našeho sociálního systému, který se na člověka, který žádá o pomoc od státu, dívá jako na zloděje. A stejně tak se potom dívá i na opatrovníka. Strašnou věcí jsou mnohaměsíční zpoždění výplat, nevyplacení dávků jen za drobnou administrativní chybu, na kterou vás přítom ani neupozorní, jen nevyplatí dávku, nemožnost se kamkoli dovolat, napsat, prostě neodpovídají, neřkuli dostat nějakou pomoc... A vymýšlí stále nějaké komplikace – teď abych opatrovanec chodil osobně pro stravenky v hodnotě třetiny dávek. Hlavně že jsou datové schránky, elektronické bankovníctví. Do toho přijde energetická krize, kdy obří faktury k zaplacení přichází v řádu týdnů, pomoc v řádu měsíců, se zpožděním i půl roku. Je to zcela vyčerpávající. Stát místo aby pomáhal, ostatně opatrovník dělá práci za něj, tak ho neustále něčím trestá.

Luboš Palata

K otázce, co je pro mě nejtěžší: jednak že nemám zkušenost, cítím velkou odpovědnost, nemám žádný manuál a dostatek informací, a tak vše řeším na základě intuice a vlastního svědomí. Člověk necítí podporu a informace hledá, kde se dá, ale mohu říct, že ta nejistota se díky vaší pomoci přece jen o něco snížila. Komunikace se soudní úřednicí je prakticky nulová a na dotaz se dozvím: Teprve začínáte, nebojte, kdybych něco potřebovala, ozvu se.

M. D.

Uprímně, nejtěžší na práci opatrovníka mi přijde jednání s institucemi, které nefungují ve svém oboru podle smluv a některé ani podle dobrých mravů. Opatrovankyně je ve stavu, že není možné ji mít v domácí péči. Kvůli kombinované diagnóze bojuji o umístění v zařízeních DZR, kterých je tristně málo, a když se podaří některé najít, byť na druhém konci republiky, je buď finančně náročné, že na to jako rodina nedosáhneme příjmy, anebo dochází k selhání v péči o opatrovanec, který tak přejde do aktivní fáze nemoci. Navíc se nejednou stalo, že i po přijetí do péče si domov po nějaké době „rozmyslí“ službu a hledá všechny možné i nemožné způsoby, jak se z ní vyvázat. Osobně by mně při výkonu funkce opatrovníka nejvíce pomohlo, kdybych před jednáním s těmito zařízeními věděla, jaké právní klíčky jsou ochotni použít, aby se zbavili pacienta.

L. J.

(Pečujeme doma)

Krátce

Připravuje se významná novela, která se zabývá pečujícími

Ministerstvo práce a sociálních věcí připravilo novelu zákona o sociálních službách, která se zabývá postavením neformálně pečujících. Součástí této novely je i zakotvení definice pojmu „pečující osoba“. Za tu se bude považovat někdo blízký, kdo poskytuje pomoc člověku, kterému byl přiznán příspěvek na péči, a případně ten, komu je vypláceno dlouhodobé ošetrovné z nemocenského pojištění z důvodu dlouhodobé péče o osobu v domácím prostředí. Tím se pečující stanou novou cílovou skupinou pro některé sociální služby. Pečující by tak přímo od sociálních služeb mohli zdarma získat rady, návčiky a další pomoc v oblasti péče. Nabytí účinnosti novely se předpokládá od 1. července.

Vláda chce o tisícovku nižší růst penzí

Vláda chce zvýšit důchody od června v průměru o 750 korun, řekl ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka. Pokud by se valorizovalo podle stávajících pravidel, byl by růst penzí zhruba o tisícovku vyšší. Důchody se podle platného zákona zvyšují pravidelně vždy od ledna a pak také mimořádně, pokud za sledované období od posledního přidání přírůstek cen překročí pět procent. Od loňského července do letošního ledna cenový přírůstek pro důchodcovské domácnosti činil podle Českého statistického úřadu 9,9 procenta. Penze by podle platných pravidel měly v červnu vzrůst tedy o 1771 korun. Jurečka nyní, v době uzávěrky, jedná s opozicí, aby nižší růst penzí neblokovala. Pokud k tomu dojde, je vláda podle premiéra Fialy připravena prosadit svoji vůli stůj co stůj.

Využívejte bezplatné Lékové poradny pro pacienty

Léková poradna Průvodce pacienta bezplatně pomáhá s orientací v užívaných lécích a jejich bezpečném dávkování a zároveň monitoruje nežádoucí účinky i lékových a potravinových interakcí. Tým vedou zkušení farmaceuti v čele s odborným garantem PharmDr. Miladou Halačovou, PhD. Stačí vyplnit jednoduchý anonymní dotazník na <https://bit.ly/LékováPoradna> a vyčkat na odpověď. Tu obdržíte do tří týdnů.

Jaké vysvědčení Češi dali fungování společnosti v roce 2022

Výzkum ústavu STEM byl proveden na reprezentativním souboru obyvatel České republiky starších osmnácti let v lednu. Na otázky odpověděl soubor 1089 respondentů. STEM žádal, aby vystavili vysvědčení fungování české společnosti v roce 2022. Nejlépe Češi hodnotí kvalitu zdravotní péče a po něm práci obecních a městských úřadů. Dalšími velmi dobře hodnocenými oblastmi jsou péče o bezpečnost a zajištění občanských svobod. Spokojeni moc nejsou se sociálními jistotami, které se nacházejí ve středu 26 hodnocených oblastí spolu s možností dovolat se práva u soudu. Na konci tabulky je politická reprezentace země, přičemž nejhůř ze všech jednoznačně hodnotí činnost odcházejícího prezidenta. Nejvíce překvapující je vyňikající hodnocení oblasti občanských svobod, naopak nejméně překvapující je hodnocení Miloše Zemana, který se v posledním roce prezidentského období odepal nejen doma, ale i ve světě, a proměnil se v politickou mrtvolu.

Penzijní fondy loni rekordně prodělaly

Fondy doplňkového penzijního spoření skončily loni převážně v těžkých ztrátách. Týká se to většiny z 1,6 milionu jejich klientů. Při započtení inflace se vklady těchto střadatelů za rok znehodnotily nejvíce v historii. Účastníci doplňkového penzijního spoření, kteří loni spořili na důchod v dynamických fondech, většinou zaznamenali dvojcifernou ztrátu, vyplývá z analýzy společnosti Freedom Financial Services. Spoření na důchod dlouhodobě zachraňují státní příspěvky. Maximální státní příspěvek je 230 Kč měsíčně při spoření 1000 Kč a více, minimální podpora je 90 Kč za měsíční úložku 300 Kč. Ministerstvo financí plánuje, že ten, kdo si platil méně než pětistovku, by v budoucnu žádnou podporu nezískal.

Nedostává se nám některých léků. Jaké jsou důvody?

Poslední dobou chybí léky na srdce, na rozpouštění sraženin, antibiotika, oční a dětské léky. Jít s receptem do lékárny se začíná podobat loterii. Problémy s dodávkami se prohloubily v době, kdy se svět začal potýkat s pandemií nemoci covid-19. Ta mimo jiné přinesla potíže s přepravou zboží z Asie, kde se vyrábí značná část surovin i léčiv. A když už nechybí látky pro výrobu, mohou chybět suroviny, z nichž se vyrábí například obal. Celosvětová krize žene ceny nahoru, válka na Ukrajině ještě více narušila dodávky například papíru, a tak se může stát, že vyrobený lék musí čekat třeba na krabičku. Naše farmaceutické společnosti míní, že úhradové stropy jsou v ČR nastaveny tak nízko, že část produkce raději světově výrobcí dodávají jinam. Důvod je logický – v zahraničí mají z prodeje vyšší zisky.

Pečovatelky roku byly vyhlášeny po roční přestávce

Slavnostní předání ocenění 10. ročníku Národní ceny sociálních služeb PEČOVATEL/KA ROKU proběhlo po roční přestávce v Praze. V ČR pracuje v odvětví sociálních služeb 100 000 lidí, z toho 65 000 v přímé péči. Anketu pořádá Diakonie ČCE ve spolupráci s Asociací poskytovatelů sociálních služeb. Vítězové: kategorie ambulantních služeb Lenka Musilová, Centrum sociálních služeb pro seniory Pohoda Bruntál, kategorie terénních služeb Milena Cervinková, Pečovatelská služba města Brandýs nad Labem, kategorie pobytových služeb Dana Kondrová, Diakonie ČCE – Středisko sociální pomoci v Mostě, kategorie sociální pracovník Kateřina Příbylová, Centrum sociálních služeb Praha 2, Cena veřejnosti Hana Hrušková Táborská, Oblastní charita Červený Kostelec, manažer roku sociálních služeb Květoslava Othová, středisko Diakonie ČCE ve Valašském Meziříčí. (Pečujeme doma)

O eutanazii a snaze o její legalizaci

Dialog Jaroslava Štěpaníka s profesorem Petrem Jemelkou na závažné téma

Ve druhém čísle loňského ročníku časopisu Pečujeme doma zaujal vědec a spisovatel RNDr. Zdeněk Gába vyhraněným pohledem na citlivé i kontroverzní téma – eutanazie. Staví se jednoznačně mezi její zastánce. V nerozsáhlém článku připomněl některé z osobností dávné i nedávné historie, zastávající názor, „že před léčením ještě přednější povinností lékaře je zamezit či ulehčit utrpení a bolestem trpícího“.

Takto minil židovský náboženský filozof, učenec a lékař Maimonides (1138–1204). V sedmdesátých letech minulého století byl zastáncem eutanazie např. profesor Jan Kabelík (1891–1979), významný lékař, vědec a humanista, který působil v Brně a Olomouci.

Dr. Gába uvedl i několik konkrétních případů, kdy mohla eutanazie předejít utrpení a následné sebevraždě. Zatímco v několika zemích byla legalizována, „u nás se kolem ní chodí jako kolem horké kaše. Málokdo má dokonce odvahu o ní veřejně psát a mluvit,“ napsal. Jedná se o téma názorově dělicí společnost, současně přinázející otázky natolik závažné, že mlčet o nich by se rozhodně nemělo. Eutanazie v doslovném překladu znamená „dobrá smrt“. Většina lidí si ji představuje v podobě přicházející přirozeným ubýváním fyzických i psychických sil, prostým věkem, stářím. Odcházení ze světa bez úporných bolestí, zbytečné trýzně. Mnozí lidé však opouštějí život za doprovodu fyzického i psychického utrpení. Eutanazie, pohledem jejich zastánců, dává člověku možnost opustit tento svět vyrovnán s ním, se sebou samým, s vlastním životem.

Myšlenka dobrovolně volené smrti jako útěku či odmítnutí nedůstojného zakončení života není nová. Pojem eutanazie dnes vyjadřuje „milosrdnou smrt“, ukončení života jedince ze zdůvodněných, závažných příčin, s cílem zabránit nesnesitelným bolestem, zbytečnému utrpení, kdy další léčba postrádá smyslu, nedává možnost uzdravení. Podmínkou bývá pacientova vlastní, jednoznačná žádost.

Legalizace eutanazie přináší i dosud plně nezodpovězené otázky i možné problémy. Zabývá se jimi více vědních oborů, zajímají též širokou společnost. Není náhodou, že legalizována je dosud jen v několika zemích. Řešení složité otázky spočívá nejvíce na medicínských oborech, zejména na lékařích, ale i na dalších zdravotnících, kteří zajišťují péči a nacházejí se v nejtěžší blízkosti umírání a umírajících. Případná legalizace přináší značné nároky na legislativu, odborníky z oblasti práva, ale i na zákonodárce. K problému má co říct více vědeckých oborů zejména z okruhu společenských, jako jsou psychologie, sociologie a další. Myslím, že všemi obory nutně postupuje etika. Proto jsme o rozhovor požádali **prof. PhDr. Petra Jemelku, Dr.**, bioetika z Masarykovy univerzity, který přednáší a publikuje také o eutanazii.

Pane profesore, než přejdeme k vlastnímu tématu: Můžete přiblížit vztah etiky a bioetiky? Myslím, že druhý pojem není příliš usazen v obecném povědomí.

Etika, nauka o mravech, vzešla z filozofie jako určitě završené úvahy o vztahu člověka ke světu, k sobě samému i druhým lidem. Étos (z řečtiny) znamená mrav, respektive jím označuje ono obecné povědomí o tom, co je či není (v rámci určité společnosti) správné či nesprávné. Etika, řečeno stručně, je teorie mravů a morálky. Neměli bychom si ji plést či zaměňovat s moralizováním. Bios (život) vystihuje podstatu bioetiky, její zaměření na reflexi morálních otázek, které se pojí k pojmu život (lidí i jiných živých tvorů). Jako disciplína etiky se bioetika formovala v sedmdesátých letech minulého století. V té době přibývalo otázek spojených s výzkumem a vědou i novými technologiemi. Současně i otázek, vztahujících se k etice v lékařské a ošetrovatelské péči. Sem náleží i problematika stáří a závěrečného období života lidského jedince. Tedy i paliativní péče a eutanazie. Okruhy, které zajímají bioetiku, je ovšem mnohem

víc. – Vlastně vše s vzbou člověka k životnímu prostředí a živé přírodě, v nejširším slova smyslu.

Eutanazie má blízko k sebevraždě, zejména té, kterou označujeme jako bilanční. Jedinec váží všechna pro a proti, volí řešení, které zabrání horším důsledkům. Obecně známým příkladem může být rozhodnutí hrdinných parašutistů po úspěšném atentátu na Heydricha. V beznadějně situaci předešli mučení před smrtí, stejně jistotu smrti. Najdeme tu nějaký podnět k přemýšlení o eutanazii a k úvahám o legalizaci?

Je tu možnost přímo navázat v širším kontextu, když jste přiblížil „dobrou smrt“ jako klidný, přirozený odchod v průměrném věku, stářím. Dnes, alespoň v naší kultuře, za běžného stavu takto dobrý konec života chápeme. Všude ve světě ovšem zdaleka ne. A v evropské civilizaci byla období, kdy za dobrý život (a tedy i jeho žádoucí konec) byl považován život hrdiny. To se týkalo antických herojů i středověkých rytířů. Obdobnou tradici měli třeba vikingové, kteří pohrdali tělesným trápením s vyhlídkou na posmrtný život.

V naší kultuře spjaté s křesťanstvím sehrává pro řadu lidí představa posmrtného života významnou roli. Křesťanská tradice (i jiná náboženství) odmítá sebevraždu. Logicky tedy také eutanazii. Podle tohoto světového názoru člověku stvořenému vyšší mocí takové rozhodování nepřislouží. Na druhé straně vidíme, že v křesťanství je oceňováno mučednictví. Když se zadíváme na dnešní názory na eutanazii, zjistíme brzy, že za jejím striktním odmítáním stojí nejčastěji právě náboženské přesvědčení.

Možná hraje roli i obava ze zneužití dobře míněného záměru? K omylům a chybám, někdy závažným, přece v životní praxi dochází. Člověku se nutně vybaví zvláště závažné příklady. Třeba tristní a obudné zneužití eugeniky za éry německého nacismu...

Zneužití lze bohužel vše. Moderní doba přišla v biologii se základy genetiky. Mendel objevil pravidla dědičnosti, nebylo však ještě známo, kde dědičnost přesně sídlí, ani mnoho o tom, jak dědičnost funguje. Zato se už spěchalo s aplikacemi do praxe, do reálného života. Eugenika, vzniklá na počátku 20. století, byla plná nekritického optimismu, velkých očekávání z možnosti zúšlechťení lidstva. Zdálo se, že touto cestou bude možné zbavit společnost negativních vlivů – zejména dědičně předávaných nemocí (ale i kriminality). Mimochoodem, eugenika rozvíjená v Německu ve dvacátých a třicátých letech minulého století se setkávala s obdivem i u nás. S příznivou odezvou byly přijímány například sterilizace, zabraňující přenosu vážných dědičných chorob na potomky. Eugenika zavědla i žádoucí postupy, jako například preventivní prohlídky ve zdravotnictví, v sociální péči podporu sociálními dávkami apod. Naprostý opak přivodily negativní metody eugeniky, které se promítly do šlehané praxe, jak jste ji připomněl. Usmrcování lidských bytostí (třeba mentálně postižených) nemá s eutanazií nic společného. Jednalo se o naprosto nehumánní akty, šlo o vraždy! Zde je třeba podtrhnout, že hovoříme-li o eutanazii, tak tam vždy musí být zohledněno přání pacienta!

Možná stojí za zmínku i uvědomění si, že vedeme-li debatu o eutanazii v našem každodenním životě, běžně se týká zvířat. Teď nemyslím hospodářská, označovaná jako jatečná. Tuto otázku ponecháme stranou, to je celé velké téma bioetického diskursu o morálním rozměru vztahu ke zvířatům. Ale přeje jen upozorněme, že se tato otázka týká i našich zvířecích společníků, kteří s námi žijí doma – naši psi,

kočky, papoušci, morčata... O jejich eutanazii rozhoduje majitel. Na rozdíl od lidského jedince nemohou vyjádřit vlastní přání či souhlas. Majitel za ně rozhoduje, aby je zbavil zbytečného utrpení, kdy další prodlužování života nemá naději.

Rozhoduje-li takto majitel, je to v zájmu jeho svěřence. Obdobně rodiče, po konzultacích s odborníky, volí pro své dítě například mezi rizikem náročné operace a stavem, který dává příslib života jen na krátko vymezený čas. Co však, když majitel psíka či kočky nechá svěřence utratit, že ho již nebaví starat se? Nebo ho uváže v lese ke stromu a zmizí? Jak s tím ve světě lidí vždy a všudypřítomně nebezpečí zneužití?

Nikdy a nejspíš v ničem se nelze zcela a naprosto ochránit před možností zneužití. I ve vztahu ke zvířatům však již pokročilo společenské vnímání a vědomí, došlo ke značnému pozitivnímu posunu – a to i v právním ošetření těchto problémů. Dostali jsme se nyní trochu od původního tematizování eutanazie, ale ne tak docela. Ocitli jsme se zde v situaci, kdy o ukončení života rozhoduje někdo jiný. Je poměrně časté, že u vážně nemocného pacienta jsou udržovány za pomoci přístrojové techniky již jen základní biologické funkce a naděje na zlepšení jsou prakticky nulové. A samozřejmě jsou situace, kdy za dítě, které trpí a nemá naději na záchranu života, rozhoduje rodič. Zde je vše ještě složitější, zvláště silně provázané emocemi. Položil bych sám otázku: jak se takové situace řeší? A nebyla by na místě jasná právní úprava?

Jednou z častých námitek proti eutanazii je tvrzení: kdo nerozhodl o životě, nemá právo ho brát. Jde vlastně o axiom, nevyvratné tvrzení, předem platné. Ale axiomy mají tu vadu, že jejich platnost nelze prokázat. Například ze Spojených států jsou známé případy, kdy soud k řízení přijal žaloby potomků na rodiče. Obvinění žalující strany stavělo na faktu, že vlastní život si nezvolili, nepřáli. Nad žalobou, na prvý pohled absurdní, se můžeme poušmat. Může však být zoufalým signálem, kterým dává najevo o svém postavení nešťastný, osamocený lidský jedinec, který se narodil s vážným postižením.

Takové signály nelze podcenit. Je znát, jak do problému vstupuje bioetika, ale i psychologie. Eutanazie byla dosud legalizována v nevelkém počtu zemí. V Evropě nejprve v zemích Beneluxu. První k ní přistoupilo Nizozemsko. Letos je to již dvacet let. V loňském roce přibýly další. Zemí, které uzákonily ukončení života z vlastní vůle, zvolna ale přibývá.

V Nizozemsku předcházela rozhodnutí dlouhá diskuse, která započala již v šedesátých letech. Trvalo tedy dost dlouho, než došlo k rozhodnutí. Nedávno obdobný krok učinilo Rakousko, když na sklonku minulého roku uzákonilo asistovanou sebevraždu. Zákonně znění se v jednotlivých zemích liší, protože každá země je ve svém historickém vývoji právního řádu specifická. Nizozemsko je země liberální, proto vyzdvihuje moment sebeurčení, samostatné odpovědnosti a rozhodování lidského jedince. Samozřejmě jde o velkou otázku. A mluvíme-li o eutanazii, je tu i problém, že někdy se směšují pojmy s rozdílným obsahem – eutanazie, asistovaná sebevražda, ukončení léčby, paliativní sedace.

Mohl byste rozdíly stručně vyložit? **PALIATIVNÍ SEDACE** má za cíl farmakologicky zmírnit utrpení pacienta v terminálním stadiu nemoci. Jde o podávání bolest tlumících látek (typicky

opiáty), u pacienta může nastolit stav somnolence, až umělého spánku. Důležité ovšem je, že samotným cílem tu není ukončení života prostřednictvím podávaných farmak. UKONČENÍM LÉČBY je myšleno zakončení udržování pacienta na pouhých biologických funkcích, tedy jde například o odpojení od přístrojů. EUTANAZII je myšlen zákrok stanovené osoby – lékaře – vedoucí k ukončení života. Cílem je zbavit pacienta v beznadějně stavu zbytečného utrpení. Předpokladem je vlastní vědomé rozhodnutí pacienta. Při ASISTOVANÉ SEBEVRAždě pověřená osoba pouze napomáhá. Vlastní zákrok musí vykonat osoba, která se takto ukončit svůj život rozhodla.

Mohl byste víc přiblížit paliativní léčbu a sedaci? U zastánců se objevuje názor, že je protikladem eutanazie, dokáže ji nahradit. Jak se na to díváte?

To je samozřejmě velmi složitá a citlivá otázka. Paliativní péče je nesmírně důležitým aspektem zachování lidské důstojnosti a kvality života v jeho terminální etapě. Proto je podstatná samotná její úroveň – tu je závažnou otázkou, zda je konkrétní rodina skutečně schopna dobrou péči v domácích podmínkách poskytnout, či by nebylo lepší využít možnosti péče profesionální. Také bych podotkl, že právě tato oblast může být častým prostorem moralizování ze strany veřejnosti. Ovšem k tomu jen stručně: má například realizace domácí péče znamenat pro rodinu fatální ekonomické následky (například odchod ze zaměstnání)? A neměli bychom použít ze zřetele i další aspekty – třeba rozvrat rodiny v důsledku vyčerpání z dlouhodobé zátěže a z permanentního stresu. Celé je to o zodpovědnosti a je to vždy v konkrétní situaci nesmírně složité – a kdo má právo to po druhých požadovat, nebo je za jejich rozhodnutí odsuzovat?

Pokud jde o onu výchozí otázku, jen bych poznamenal, že je tu ještě jedna závažná obtíž – nikdo není schopen posoudit míru utrpení druhého člověka. Proti eutanazii (i sebevraždě) bývá užíván již zmíněný argument, že člověku nepřislouší rozhodovat o „daru“ života. Ale i tlak na pacienta – na volbu paliativní péče (jako náhradu eutanazie) je snahou rozhodovat o životě – ovšem druhého člověka, jehož pocity, snaha o zachování důstojnosti a míra utrpení mohou být takto bagatelizovány. A hrozit „metafyzickým“ trestem – to je problematicky přijatelná forma psychického nátlaku – navíc vůči člověku ve znevýhodněném postavení, které plyne z nemoci a z vědomí blízkosti smrti.

Pro zkušenostech s legalizací eutanazie se dostávají i nové obavy ze zneužití. Z Nizozemska, s nejvíce zkušenostmi, přicházejí údaje o narůstajícím počtu žádostí dospělých i nevyčíslených nemocných dětí. Žádají také vážně psychicky nemocní. Obavy přicházejí z církevních kruhů i od těch, kteří zprvu pro uzákonění byli. Profesor etiky na protestantské univerzitě T. Boer byl u vzniku zákona, pak členem komise, která je jistým revizním orgánem. Podle jeho názoru byl zákon při svém vzniku stáven na soucitu s trpícími, umírajícími lidmi. Čas přinesl mnohé, s čím se nepočítalo. Eutanazie se stává častým, až běžným zakončením života. Uvádí až kuriózní případ, který může být podnětem k zamyšlení.

Žena v pokročilém stavu demence žila závěrečné období života v ústavní péči. Při jasném vědomí vyslovila a stvrdila podpisem přání, aby za určité progresse stavu došlo k eutanazii. Stanovený den se nechtěnou náhodou shodoval s datem, na něž si předtím s příbuznými dohodla společnou večeři. Po podání utišujícího prostředku usnula, probrala se však před

Pokračování na straně 9.

Škola pečování

V příloze najdete další ukázkou z knihy *Opatrovník v praxi*, v poradně odpoví Radka Pešlová a Jitka Koutová, nechybí samozřejmě rubrika MUDr. Danuše Spohrové ani tip na knihu, tentokrát od slavné francouzské autorky.

Ateroskleróza a jak s ní bojovat

Jsme vnitrozemský stát, máme velkou výhodu, že prakticky neznáme zemětřesení, naše země je ze všech stran obklopena horami, které nás chrání. Přesto zajímáme jedno z nechvalně známých míst v úmrtí na infarkty, cévní mozkové příhody a další potíže, související s kornatěním tepen.

Zdraví

Nadace zdraví, kterou již 30 let vedu, pořádá kromě jiného Vaření pro zdraví. Vykládáme lidem po léčbě rakoviny a s mnoha chronickými nemocemi, co jíst, aby se jejich stav zlepšil. Všechno si dají předložit: zeleninu, luštěniny, naklíčená semínka, exotické potraviny, kromě jediného.

A to jsou ryby. Víím, že vás jedním článkem nenaučím jíst ryby, i když o jejich zdravotních výhodách jistě všichni víte, ale málokdo jich jí dostatek. Chci vám ale dát přehled potravin, které vám umožní zachovat nebo snížit hladinu cholesterolu, dodat tělu beta-glukany a zamezit tvorbě aterosklerotických plátů v cévách a tím vzniku infarktů nebo cévních mozkových příhod. Jsme totiž ve světě na jednom z vedoucích míst v úmrtí na tato onemocnění. Kdybychom pochopitelně měli v jídelníčku dostatek ryb, tento problém by tady nebyl.

Ryby, oves, fazole, olej ze semínek lnu, z mandlí a oliv má stejné účinky jako některé léky. Tím vás samozřejmě nenutím léky vyhazovat, ale mnohé potraviny umí samy zlepšit parametry lipidového metabolismu.

Ječné kroupy nebo ovesné vločky obsahují kromě rozpustné a nerozpustné vlákniny i beta-glukany. Ty výrazně snižují hladinu LDL (špatného cholesterolu) a nízkodenzitních lipoproteinů, které transportují cholesterol do cév. Ječné kroupy můžeme podávat jako příkrm k masům, ovesné vločky zase do karbanátků, sekané, jako obal na kuře nebo rybu. Můžeme z nich upéct sušenky, zákusky, kynuté bochánky či slané tyčky.

Česnek a cibule se v naší kuchyni používají od nepaměti. Allylové sulfidy obsažené v cibuli snižují riziko vzniku krevních sraženin a výrazně snižují hladinu LDL cholesterolu. Cibule totiž snižuje přilnavost krevních destiček a tím i riziko krevních sraženin. Česnek obsahuje navíc alicin, který zabíjí bakterie, a jeho kyselina p-kumarová umí bojovat s rakovinou.

Avokádo jsme si už po 30 letech oblíbili. Na severozápad od Amazonky, v Brazílii, Peru či Bolívii, je hojně konzumováno a vůbec tam neznají revmatismus, artritidu či kornatění tepen. Slupky z avokáda žvýkají při zánětu dásní, parodontóze. Hlavní předností avokáda jsou však srdci prospěšné mastné kyseliny. Ve srovnání s jinými druhy ovoce obsahuje avokádo draslík, hořčík, kyselinu listovou, vitamin K a E. V něm obsažený beta-sitosterol pak snižuje

nebo snižuje jeho hladinu a tím i nebezpečí srdečních onemocnění.

Drobné lesní plody jako borůvky, brusinky, jahody, maliny obsahují velké množství vitamínu C, železa a dalších látek, které chrání kardiovaskulární systém. A jsou-li sbírány přímo v lese, tak několikanásobně víc než ty zahradní. Zlepšují též paměť a kognitivní funkce mozku. Dokonce podle některých výzkumů pomáhají u Alzheimerovy choroby mozku.

hladinu cholesterolu a bojuje i s rakovinou prostaty. Dokonce diabetici, kteří konzumují avokáda, mají lepší kontrolu nad glukózou i triglyceridy. Brokolice je báječným zdrojem vitamínu C, A a beta-karotenu. Obsahuje též kyselinu listovou, vápník a chrom. Má jednu z nejvyšších koncentrací antioxidantu zvaného sulforafan glukosinolat. U osob s nižší až střední hladinou LDL cholesterolu konzumace květákové a brokolice šťávy stabilizuje

Léta rozsáhlého výzkumu v USA přinesla důkazy spojitosti mezi konzumací fazolí a zdravým srdcem. Fazole má vliv na podstatný úbytek celkového i LDL cholesterolu v krvi. Především tmavší fazole jsou bohaté na antioxidanty podobné jako brusinky nebo vinné hrozny. Celkově fazole snižují riziko srdečního onemocnění údajně o desítky procent.

Fiky mají vyšší obsah vlákniny než jakékoliv čerstvé či sušené ovoce. Tři fky denně poskytnou pět až šest

gramů vlákniny a vysoce kvalitní antioxidanty. Tyto antioxidanty fenolu snižují mutace buněk v těle, čímž pravděpodobně chrání před onemocněním srdce.

Granátové jablko, jak už jsem kdysi napsala, viselo možná v ráji a Eva si ho utrhla. Patří k nejstarším druhům ovoce a obsahuje vitamin C a řadu antioxidantů. Obsah těchto polyfenolů ve šťávě granátového jablka je třikrát vyšší než v červeném víně či zeleném čaji. Má fantastické účinky u srdečních onemocnění a rakoviny. Šťáva z granátů pomáhá předcházet vzniku lipidních proužků v cévách, zvyšuje výkonnost srdce a výrazně inhibuje růst rakovinových buněk.

A nyní jedna z posledních novinek: olej z konopného a lněného semínka. Ve zdravé výživě dostanete tyto oleje jen uskladněné v lednici. Jsou lisované pomalu za studena, bez přístupu světla a vzduchu. Proč tolik omezení? Obsahují nenasycené mastné kyseliny ve výjimečně vysokém množství, na vzduchu a v teple se rozkládají. Tyto látky silně chrání před onemocněním cév aterosklerózou. Dokáží údajně rozpouštět i již vytvořené sklerotické pláty v cévách. Sama účinky těchto olejů zkouším. Dávají se do salátů, pomazánek, dipů, do tvarohu, jogurtu, kaší i myslí. Ochucují se medem, nebo naslano s chilli, pepřem a jinými kořeními. Používají se za studena, uchovávají v lednici.

Avokádová pomazánka: zralá avokáda – vydlabaná dužina, 1 stroužek česneku (nasekaný nebo utřený), půl jemně nasekané cibule, 1 rajče na kostičky, kousek ostré papričky (ale nemusí být), sůl, citron na příchucení. Promíchat, namazat na černý chléb.

Salát s lněným olejem: 0,5 kg bílého zelí nakrájet na jemné nudličky, 2 mrkve nakrájet na uzoučké proužky asi 2–3 cm dlouhé, 1 svazek čerstvé zelené cibulky, půl póruku, také drobně nakrájet. Na pánvi v oleji osmahneme, trochu podlijeme a asi 5 minut podusíme. Přichutíme solí, vinným octem, chilli, pepřem. Necháme trochu vychladnout a před podáváním zalijeme třemi lžicemi lněného oleje. Výtečné.

Dobrou chuť přeje

MUDr. Danuše Spohrová, CSc.

Autorka je ředitelka NADACE ZDRAVÍ

Knížní hlídka

Simone de Beauvoir: Velice lehká smrt

Novela z roku 1964, která vyšla česky jedinkrát v roce 1967, v mnohém překročila svou dobu. Autorka v ní líčí posledních několik týdnů života své matky. Téměř reportážní až naturalistické líčení fyzického a mentálního chátrání člověka je spojeno s bilancováním vztahu mezi matkou a dcerou. Péče, kterou se Simone de Beauvoir v posledních týdnech poskytnout své matce, je svědectvím o její lidskosti,

tozou přenést se přes všechno špatné, připravit jí skutečně snesitelný odchod, ale zároveň je to velké duchovní cvičení. Autorka je ledově upřímná, jako by chápala, že jen pravdivost ve vztahu k matce jí umožní vymanit se z nánosů stereotypů, rodinných falší, toxických vztahů. Vystupuje tak za všechny dcery, které řeší svou široce chápanou emancipaci, jež vykračují zpoza stínu, které na ně matky vrhají. Zachovává si nicméně pořád něhu, láskyplnost, soucit, trpělivost, umocňované tím, jak pokračuje matčino fyzické chátrání. Pozoruhodná novela *Velice lehká smrt* Simone de Beauvoir promlouvá po téměř šedesáti letech možná víc než v době svého vzniku. Je nejen reportáží o posledních dnech života, zajímavou i co se technických a medicínských aspektů celého procesu týče a vývoje, k němuž v této oblasti došlo. Popisuje řadu jevů, s nimiž se ve vztazích uvnitř rodiny setkal skoro každý, bez sentimentu

a falešné úcty obnažuje patologické rysy, manipulace, zákeřné stereotypy, čímž ilustruje mnohé z toho, co už dnes přece jen vešlo do širšího povědomí. To vše v literárně výjimečně, sevřené a pronikavé formě. Cílem autorky nicméně není jen bořit, neboť v centru jejího zájmu je koneckonců celou dobu člověk a jeho důstojnost. Nesmířenosť se smrtí a až živočišný boj za život, vyplývající z autorčina filozofického přesvědčení, je zároveň inspirujícím bojem za svobodu v životě, nespoutanou patologiemi, které rodí společnost a mezilidské vztahy i vztahy mezi rodiči a dětmi. Simone de Beauvoir (1908–1986) byla významná francouzská spisovatelka a filozofka, autorka řady klasických děl evropské literatury.

Vázaná, vydal Portál 2022

Jana Bílková: Rozvoj mentální kondice

Další kniha z úspěšné autorčiny řady cvičení na každý den v roce. Soubor krátkých úkolů pro ty, kteří si chtějí procvičovat mentální kondici a denně zaměstnávat mozek, ale nevyhovují jim dlouhé aktivity na celou stránku.

Střídají se různé typy cvičení, která částečně pracují se zeměpisnými a přírodovědnými realitami. Tento díl je navíc zacílen na rozvoj a produkci v oblasti verbální kreativity. *Brožovaná, vydal Portál 2023.*

O povinnostech opatrovníka

Pokračujeme v přetiskování vybraných kapitol z knihy Radky Pešlové Opatrovník v praxi, kterou vydal Moravskoslezský kruh.

Je-li opatrovaný postižený z dětství a není schopen se žít v dospělosti...

Stejně jako by opatrovaný měl povinnost platit výživné na své děti, dokud nejsou schopné se žít samy, může se stát, že opatrovaný je postižený od narození nebo od dětství a stará se o něj jen jeden z rodičů a druhý v době jeho dětství platil výživné a po dosažení zletilosti se tento rodič zdráhá dál na potřeby svého již zletilého dítěte (opatrovaného) přispívat. I v tomto případě by rodič postiženého, nyní nejspíše v pozici opatrovníka, měl vymáhat práva opatrovaného dítěte po druhém rodiči na výživné, protože není schopen se (opatrovaný) sám žít. Pečující rodič (opatrovník) plní svoji povinnost péčí a druhý rodič se buď má podílet, nebo má pokračovat v hrazení výživného, jak určil soud, dokud soud neurčí jinak.

Nehrazené výživné je i vymahatelné exekučně a je povinností opatrovníka hájit práva opatrovaného a případně výživné vymáhat. Takové výživné (v případě těžkého postižení opatrovaného) může být celoživotní.

Je-li opatrovaný rodičem, může mít nárok na výživné od potomků

Občanský zákoník (a dříve zákon o rodině) vymezuje také povinnost dětí vůči svým rodičům, kdy, pokud rodič nemá na výživu, je dítě povinno mu hradit výživné. U opatrovaných starších osob, které jsou současně rodiči a nemají třeba na plnou úhradu, když pobývají v bytové sociální službě (domově), by měl jejich opatrovník vymáhat nárok na výživné po potomcích. Často je to třeba jedno z dětí, které se o rodiče stará, je mu opatrovníkem, vyřizuje jeho záležitosti, ale další sourozenci opatrovníka se k rodiči nehlásí, nezajímají se, nepečují a mnohdy ještě i opatrovníckou činnost komplikují nepřiměřenými nároky a připomínkami k opatrovnictví. Pokud opatrovaný rodič dětí živoří, nemá prostředky na slušnou obživu, je opatrovník povinen zajišťovat práva opatrovaného na sociální dávky, příspěvky, ale i na výživné od potomků. Sám, pokud pečuje, plní povinnost péči.

Za živoření se považuje i to, pokud rodič (opatrovaný) není schopen z vlastních příjmů uhradit plně sociální bytovou službu a musí mu být zákonně snížena úhrada.

Je-li opatrovaná těhotná, může mít nárok na výživné v těhotenství od otce dítěte

Opatrovanou se může stát i žena ve věku, kdy může otěhotnět. Zde je pak opatrovník povinen vymáhat i nároky této ženy vůči otci dítěte. Pro obhajobu nároků opatrované je potřeba, aby opatrovník konal okamžitě, protože v době těhotenství opatrované je obhajoba výživného a určování otcovství výrazně snazší než po porodu dítěte. Určit otce dítěte lze jen tak, že těhotná žena označí muže, jehož otcovství je pravděpodobné. Nečeká se na porod a na genetické testy otcovství. Podle schopností budoucí maminky (opatrované) spolupracuje opatrovník jako její zástupce na hájení práv opatrované s odborem sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD), sociálními službami zaměřenými na podporu rodičovství a péče o dítě, protože není vyloučeno, že by se opatrovaná o dítě mohla po porodu starat, pokud je toho schopná buď sama (současně nebyla omezena v rodičovských právech), anebo s podporou sociálních služeb. Opatrovník musí hájit práva opatrované. Práva budoucího miminka bude hájit odbor sociálně-právní ochrany dítěte.

Opatrovanec a sociální služba

Maminka má našetřeno z prodeje domu, ale má nízký důchod. Mohu jako opatrovník z jejich úspor dopláct domovu pro seniory plnou částku, kterou má sjednanou ve smlouvě, a nenechávat domov, aby úhradu snížil na 85 % mamčinu důchodu?

Musi to schválit soud?

A jak je sociální služba drahá?

Liší se „soukromá“ od služby „státní“?

V České republice není volný trh pro provozování sociálních služeb. Každý, kdo chce legálně

poskytovat sociální službu, musí plnit tzv. standardy kvality, získat registraci od krajského úřadu, podléhá kontrole kvality sociálních služeb (tzv. Inspekce MPSV) a registračním podmínkám z krajského úřadu. Je tedy jedno, zda je služba zřízena soukromou osobou a je vedena jako společnost s ručením omezeným, nebo je to zapsaný spolek, nebo je zřízena obcí, krajem, ministerstvem a podobně. Všechny služby podléhají jednemu zákonu o sociálních službách a jeho prováděcí vyhlášce. Všechny služby musí dodržovat přísná pravidla, která jsou v těchto předpisech nastavena.

Pokud se setkáte s informací „pro nás to neplatí, my jsme soukromí“, nebo „my jsme zdravotnické zařízení“, jde o lživou a manipulativní informaci, kdy služba zákon obchází. I soukromé zařízení je limitováno zákonem a zdravotnické zařízení buď poskytuje zdravotní péči (hrazeno ze zdravotního pojištění), nebo sociální péči (a ta je limitovaná jako u ostatních sociálních služeb).

Stát prostřednictvím dotací financuje sociální služby, aby byly dostupné pro všechny, tj. i pro osoby s nízkými příjmy. Některé služby vzbuzují v žadatelích dojem, že je důležité, abyste při přijetí do služby byli z těch bohatších. Není to však legální postup služby a nemusíte službě sdělovat výši příjmu, úspor a majetku.

Máme několik druhů sociálních služeb (pobytové, ambulantní, terénní; lze poskytovat i distančně). Některé jsou poskytovány zdarma (např. poradenství, kontaktní centra, krizová pomoc, sociální rehabilitace) a některé jsou poskytovány za úhradu (osobní asistence, pečovatelská služba, odlehčovací služba, domovy atd.). Úhrada je stanovena jako maximální ve vyhlášce pro každou službu zvlášť a v zákoně jsou pak navíc limity pro hrazení péče z příspěvku na péči a maximální částky za bydlení a stravu v pobytové sociální službě.

Úhrada za stravu a bydlení v pobytové službě

V pobytové službě se za bydlení a stravu platí jen částka, která kromě toho, že nesmí přesáhnout strop stanovený ve vyhlášce, tak současně nesmí být vyšší než 85 % příjmů uživatele (opatrovaného). Tento strop platí i pro soukromé sociální

služby, i pro sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních.

Tento „strop“ je v zákoně o sociálních službách nastaven jako ochrana, aby lidé v sociálních službách nemohli přijít o své úspory a třeba pod vidinou „více si zaplatím, více dostanu“ nebo s výčitkou „když jim neplatím dost, mohli by se na mě zlobit“, nevznikal tlak, aby si platili čím dál více. Tento „strop“ má opatrovník hlídat a po službě vymáhat, aby nebyla přijímána platba vyšší a nebyl tím opatrovaný poškozován. Úhrada se počítá z příjmů podle zákona o hmotné nouzi a vychází z důchodu, úroků z účtů, vyplácené renty, výživného, z příjmů z pronájmů, služebností, ze zaměstnání atd. Na tuto úhradu (sjednanou za stravu a bydlení) nelze použít úspory! Z úspor mohou být hrazeny léky, oblečení, pamlasky nad běžné stravování, vybavení, výlety atd.

Jsou příjmy opatrovaného ve správné výši? Musí to opatrovník řešit?

Opatrovník musí hájit práva opatrovaného, a pokud má opatrovaný důchod, může zde být riziko, že je vypočítán méně výhodným způsobem, nebo invalidní důchod není přiznán od skutečného data vzniku invalidity. Také může nebýt dobře stanovena výše z pronájmu majetku opatrovaného, možná byl opatrovaný okraden o majetek, který by se mohl nyní pronajímat, a tak by opatrovník měl hájit právo opatrovaného na navrácení takového majetku (podvodně převedené / darované nemovitosti). Může také docházet ke zbytečným exekucím z příjmu opatrovaného. Pokud dluh vznikl podvodem, musí to opatrovník řešit (a nikoliv dluh „v klidu“ spláct). Opatrovník může také oslovit nadace, potravinovou a materiální pomoc, požádat o další sociální dávky (jako jsou třeba dávky v hmotné nouzi na úřadu práce) a celkově se snažit uplatnit všechny nároky za opatrovaného, jako by je uplatňoval u sebe, kdyby sám měl nízké nebo žádné příjmy. Starost o příjmy není starostí sociální služby (i když to některé neoprávněně přebírají), ale opatrovníka. Představte si situaci, že by šlo o dítě – příjmy a nároky dítěte by řešil rodič, a nikoliv třeba učitel ve škole, nebo pečovatelka v denním stacionáři.

Pokračování příště.

Mgr. Radka Pešlová

Aktualizované rady Radky Pešlové: Pečovatelská služba

Více než kdy jindy se v této době ukazuje, jak institucionalizované poskytování péče v různých domovech (též nazývaných i ústavech) mnoha lidem nevyhovuje. Pokud má opečovávaný dostatek prostředků, případně potřebuje jen méně péče, nabízí naše sociální služby pomoc v domácnosti pomocí pečovatelské služby, díky čemuž není nutné se hned stěhovat do nějakého pobytového zařízení. Aktualizovali jsme příspěvek Radky Pešlové, o který jste si napsali.

Pečovatelská služba je službou, kdy jedna pečovatelka poskytuje péči jednomu uživateli (opečovávanému). Tato individuální péče, kdy pečovatelka k uživateli vyjíždí ze sídla organizace, je o něco méně časově hospodárná, než když třeba pečovatelka v domově pomůže dvěma spolubydlícím na jednom pokoji. (Pro potřeby tohoto článku prosím profesionály o prominutí, nebudu rozlišovat termíny, jako jsou sociální pracovník a pracovník v sociálních službách. Ale obecně budu opatrovníka nazývat pečovatelkou, aby laický čtenář nebyl příliš zmaten. Věřím, že

profesionálně si toto s uživatelem v přímém kontaktu vyjasní.)

Proto se péče ve vlastní domácnosti platí vždy podle spotřebovaného času skutečné péče, ale vždy maximálně 155 Kč za hodinu (některé služby účtují nižší úhradu), pokud by ale byla třeba péče měsíčně více než 80 hodin, pak maximálně jen 135 Kč za hodinu. Přestože je částka 155 Kč pro někoho dost vysoká, nejde o skutečné náklady na danou pečovatelku. Ta musí být proškolená, zaměstnavatel za ni odvádí sociální a zdravotní pojištění, musí jí hradit i případně dovolenou, školení, pracovní prostředky atd. Skutečný náklad je vyšší, ale sociální služby jsou zařazeny do tzv. krajské sítě sociálních služeb a získávají na svoji činnost dotace. Dotace směřují do služby za účelem poskytnout občanům sociální pomoc, pokud si sami nebo s rodinou nemohou pomoci.

Pečovatelská služba a její poskytování se tak řídí zákonem o sociálních službách č. 108/2006 Sb. a jeho prováděcí vyhláškou č. 505/2006 Sb., v platném znění. Každou pečovatelskou službu byste měli najít v registru poskytovatelů sociálních služeb (zde: <https://www.mpsv.cz/web/cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>),

díky čemuž má tato služba jistá nepodkročitelná pravidla fungování. Udělená registrace ji zavazuje dožít kvalitu poskytované služby a podléhá dohledu Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV). Na registrovanou sociální službu si můžete stěžovat – podat podnět na Inspekci sociálních služeb (odbor na MPSV). Pečovatelské služby, které nejsou registrované, podnikají v sociální oblasti neoprávněně a nemůžete mít garanci kontroly a jejich úrovně.

Objednáváte si pečovatelskou službu, pak máte právo:

- **na individuální přístup**, kdy pečovatelka může mít sice své zvyklosti a naučené postupy, ale i vás musí vnímat jako člověka s individuálními potřebami. Je jedno, že to po pečovatelce „nikdy nikdo nechtěl“ (často je to jen výmluva). Je jedno, že dosud dělala věci určitým způsobem „a nikdo si nestěžoval“. Jste jedinečná osoba, a i když máme často potřeby podobné, určitě není v pořádku, abychom byli pro pečovatelku „jen další v pořadí“. Je sice velmi ohleduplné, že si vážíte práce pečovatelky, ale ani tato ohleduplnost by neměla potlačit vaše potřeby.

Je vysoce pravděpodobné, že lidé skromní právě nebudou vyžadovat individuální přístup, ale zato lidé bezohlední si ho vynutí i přes profesní hranice pečovatelky. Proto chvíli odložte svoji skromnost a vězte, že máte právo si říct, co a jak potřebujete. A nenechte se odradit slovy „to my takto neděláme“. Kdo chce, hledá způsoby, kdo nechce, hledá výmluvy.

- s tím přímo souvisí, že máte právo, **aby služba odpovídala vašim představám**, a nikoliv unifikovanému přístupu pečovatelky (např. ustlaná postel má být podle vašich představ, teplota vody na koupel, druh talíře, na kterém chcete podávat jídlo). Přesto je ale potřeba si uvědomit, že právě díky profesionálním postupům může být pečovatelka výkonnější, méně namáhat svá záda. Potřebujete-li například teplo, bude nejspíše při péči pečovatelce trochu horko, protože ona se hýbe, ale vy třeba ne. Ale je profesionální ctí pečovatelky toto zvládat tak, aby se uživatel necítil provinile. Dalo by se říct, že pečovatelka třeba vůbec nemusí umět vařit, pokud ji budete navigovat a vysvětlovat. Pečovatelka je jakýmsi vašim zdravým tělem řízeným vaší hlavou.

- **na vlídné zacházení** (pečovatelka je za svoji práci placena a má být profesionál, neměli byste se jí do-prošovat, neměla by vám dávat najevo, že ji práce pro vás obtěžuje a že si vymýšlíte).

- **měnit čas a rozsah toho, co potřebujete** (podle pravidel odhlášení / přihlašování ve smlouvě), ale je asi jasné, že i služba musí plánovat, aby pečovatelka v jeden čas neměla být u dvou uživatelů a další hodinu neměla žádnou práci. Přesto je rozhodující, co potřebujete.

Alé pozor:

- **pečovatelka není služka** – může vám pomáhat v základních věcech, které vy sami už nemůžete a týkají se jen vás (například pokud zvládáte umýt nádoby, nebude ho mýt pečovatelka jen proto, že si ji platíte; pečovatelku platíte za tzv. dotovanou úhradu – komerční služba by byla dražší, a proto je pečovatelka jen pro ty, co skutečně potřebují péči, kterou sami nejsou schopni ze zdravotních důvodů zvládnout. Pečovatelka také neuklidí pokoje rodiny, ale jen vaše, protože rodina to umí sama.).

- **pečovatelka vám pomůže v základních věcech**, a nikoliv v něčem, co není třeba pro běžný život. Například máte-li dům se zahradou, pečovatelka vám nebude česat ovoce, na to si najměte komerční pomoc. Ale z vašeho domácího ovoce vám může připravit nápoj a nemůže oponovat, že by třeba sirup z obchodu byl jednodušší. Stejně tak vám ovoce nezavazí (do zásoby), ale aktuálně z ovoce může připravit i horkou přesnídávku.

- pokud nám někdo pomáhá, je zjevné, že má třeba odlišné postupy, **je třeba mít vůči pečovateli také toleranci**. Pečovatelka má nařazené i postupy práce (kvůli bezpečnosti práce a efektivnosti).

- pečovatelka není dokonalý stroj a potřebuje, abyste v **domácnosti měli přizpůsobené prostředí** tak, aby i jí se o vás staralo dobře (například různé kompenzační pomůcky, jako jsou zvedáky, podložky atd.; abyste měli v době péče zavřené domácí zvířectvo, aby se na vás pečovatelka mohla plně soustředit a pejska třeba nepřišlápla).

- služba není úschovna klíčů, banka a ani váš kamarád, co vás přijde navštívit do nemocnice, služba je „pouze“ smluvní partner. To, že máte k pečovateli důvěru, je v pořádku, ale **pečovatelka nemůže suplovat běžné sociální vztahy** (stejně jako by to třeba neměla dělat pokladní v obchodě, byť by byla velmi milá).

- nespolehejte 100% na službu – například nemůže vám do nemocnice přinést věci z vaší domácnosti, které jste doma zapomněli, když vás odvezla sanita. Služba také nesmí znát PIN vaší karty a jít vám vybírat z účtu za vás ani bez vás.

- služba vás může podpořit v zařízení hlasového otevírání dveří, pokud vám vaše schopnosti nestačí na vyhledání dodavatele, úklid po instalaci apod.

- služba vás může podpořit v nalezení platební formy, kterou zvládnete, a může vás podporovat v naučení se zacházet s moderními technologiemi, pokud si třeba založíte účet a ovládáte jej internetovým bankovníctvím.

- služba vás může podpořit v navazování kontaktů s okolím třeba tak, že vám pomůže nalézt vhodnou asistenční službu, která by vás podporovala (doprovázela, pokud toho nejste sami schopni) při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob (například při setkávání se s ostatními lidmi blízkými věkově / zdravotně / s podobnými zájmy).

- **služba není lékařská péče**, ale správná pečovatelská služba vám (pokud toho sami nejste schopni) pomůže vyjednat s lékařem, aby k vám přijel (na návštěvní službu) a případně aby k vám pravidelně chodila zdravotní sestra (to se platí ze zdravotního pojištění a máte na to nárok, pokud tomu váš zdravotní stav odpovídá).

K pečovateli většina uživatelů získá blízký vztah a často nelibě nesou změnu pečovateli. Je velmi důležité si uvědomit, že pečovatelka vykonává svoji práci. Je profesionál a vy s jejím zaměstnavatelem máte uzavřený obchod. On nabízí kvalitní péči a vy si ji platíte. Nejde o přátelský vztah, ale i profesionální vztah se může jistému přátelství podobat. Přesto ale má své hranice. A stejně tak, i když si službu platíme, uzavřený obchod má hranice (a nejde o otrokářství, pokud za poměrně nízkou úhradu proti komerčním službám vyžadujeme opravdu nad míru práci pečovateli, která není péčí, ale posluhováním).

Existují služby a uživatelé, kteří hranice profesionality překračují z důvodu jakési lidskosti, ale naopak

pracovnice, která vám pomůže například vyhledat, sjednat internetové bankovníctví, které zvládnete ovládat, nebo zmíněný otevírací systém dveří na hlasové ovládání atd., je tím profesionálem, který vám ještě nechává vaše kompetence, a ještě se v mnohém můžete obejít bez pečovateli. Právě toto je činnost dobré sociální práce – podpoří vás v tom, co třeba jen už pro bolest, stáří, nové technologie nezvládáte, a pomůže vám ještě chvíli žít důstojněji, kvalitněji a samostatněji (a často se také nenudit, když za vás vše udělají jiní a vy tak maximálně můžete „ležet a koukat do stropu“).

Až budete sepsovat s pečovatelskou službou smlouvu, dobře si přečtěte, případně dohodněte:

- **jak a kolik máte platit** – to, co platíte, je služba, kterou vy máte právo určit a vyžadovat profesionální provedení – jste pro pečovatelskou službu smluvním partnerem.

- **zjistěte si, jestli služba počítá péči opravdu za skutečně spotřebovaný čas (jak plyne z vyhlásky), jak se vykazuje, zda dobu odsouhlasujete / stvrzujete.**

- **kolik zaplatíte, když k vám služba pojedje zbytečně, protože jste ji neodhlásili.**

- **mějte kontakty, kam můžete volat, když se u vás něco změní** (uložte si – případně požádejte o pomoc pečovateli – čísla pod tzv. „rychlé volby“) a kontaktujte službu, co nejdříve to jde, když chcete odhlásit službu, nebo naopak chcete službu přiojednat.

- **dobře si projděte, jaké povinnosti si služba vyžaduje (vnitřní pravidla)**, abyste věděli, co musíte a v jakých podmínkách u vás služba bude / nebude fungovat. Máte právo o pravidlech diskutovat a nechat si vysvětlit, co znamenají. Pokud je nechápete, můžete trvat na jejich smazání (ve smlouvě, mimo smlouvu vás zavazují jen pravidla, která sama o sobě nezařizují více než běžné zákony; například pokud nesmíte kouřit, když u vás je pečovatelka, tak pokud to budete mít sjednané ve smlouvě, příp. v příloze smlouvy, platí to. Pokud to služba dá jen do pravidel poskytování péče mimo smlouvu, i když vám tato pravidla příloží, ale jinak nejsou neodělitelnou součástí smlouvy, nezavazuje vás to, protože je to nařizováno nad zákon, což je neplatné nařízení. A to, i když je smlouvě podepíšete, že budete dodržovat pravidla – myslí se tím jen ta v souladu se zákonem.). Je jasné, že služba má tak trochu navrch, protože vy ji potřebujete, ale služba už došla k tomu, že vám péči poskytne a nemá právo s vámi zacházet stylem „berte tak jak to je, nebo nechte být“. Pokud změnu chcete, ale služba na to nechce přistoupit, požádejte je písemně. Máte do budoucna doklad, že třeba toto ustanovení vám bylo vnuceno a mohlo by být základem stížnosti na kvalitu poskytované služby.

- **dobře se podívejte, co musíte doma upravit, aby služba mohla bezpečně a nezávadně dělat svoji práci.** Bývá to povinnost zavřít zvířátko, aby neohrožovalo pečovateli; pořídit kompenzační pomůcky

(například zvedák); mít vyvětráno, pokud jste kuřák; mít elektrospotřebiče, se kterými pracuje pečovatelka, v dobrém stavu; zajistit, aby rodina pečovateli neohrožovala, aby jí nepřikazovala... Pokud něčeho nejste schopni, je potřeba sjednat rozsah služby tak, aby vám v tom pečovatelka pomohla (například jste slabší proti rodině, pečovatelka by měla „stát za vámi“ a podporovat vás v komunikaci a pomáhat vám vyhledat další pomoc; nezvládáte otevřít okno, může pečovatelka vyvětrat, jak přijde. Vše ale dohodněte v rozsahu poskytované péče.).

- **neobcházejte službu**, nezatajujte své obtíže. Často ze strachu, že o službu přijdou, uživatelé tají infekce, zdravotní potíže, konflikty v rodině atd. Pokud na dané věci nestačí, právě pečovatelka má pomáhat. Pokud jste infekční, může přijít vybavenější ochrannými prostředky, může vám pomoci přivolat lékaře. Pokud máte konflikty v rodině, může vás podpořit, abyste při péči měl hlavní slovo vy (například rodina chce po pečovateli, aby vás přes den budila, abyste spal v noci, když máte „obrácený režim“ – pro pečovateli jste ale primární vy, a nikoliv přání rodiny).

- **pokud budete potřebovat změnit něco ve smlouvě (třeba rozsah toho, co od služby potřebujete)**, projděte si ve smlouvě pravidla, jak to změnit (stačí službě napsat, nebo musíte uzavřít dohodu /dodatek/ o změně, jak předem, s kým o tom musíte jednat atd.).

- **budete-li odebírat stravu, zkontrolujte si, jak to je s nádobami na jídlo**, kdo je myje, či jsou, kde je máte nechávat.

- **může se stát, že nebudete nějakou dobu péči potřebovat** (budete u rodiny, v nemocnici apod.), zkontrolujte si, jak dlouho můžete mít odhlášenou službu, aby vám nezankla smlouva.

- **opravdu dobře si projděte, za co všechno vám může služba vypovědět smlouvu. Nejdůležitější je, když byste porušoval pravidla, která si ve smlouvě dohodnete – pečlivě o nich uvažujte!**

- **ve smlouvě je většinou ustanovení, že služba může v mimořádných případech omezit poskytování péče.** Udělejte si krizový scénář, co pak? Může to být z důvodu, kdy třeba onemocní většina pečovatel, nebo z důvodu nařízení vlády bude muset pečovatelská služba omezit svoji činnost, nebo by mohla mít služba problém s inspekcí sociálních služeb. Mějte přehled o dalších službách v okolí.

- **některé smlouvy vás omezují, že nesmíte mít dvě stejné služby.** Jde o legitimní požadavek právě proto, že jde o služby dotované, a na jednu pečovateli je zaměstnána účetní, ředitel, dotační manažer, asistent atd. A proto je důležité, pokud vám jedna služba nestačí, jednat s danou službou o rozšíření péče než sjednávat další totožnou službu (třeba proto, že se chcete setkávat s více lidmi – pamatujte – služba nenahrazuje sociální kontakt). Pokud služba rozšiřování nechce „dovolit“, je dobré se obrátit na sociální odbor na městském / obecním úřadu, případně na krajském úřadu a bohužel i někdy na odbor inspekce sociálních služeb na Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR o pomoc. Často služby omezují čas (například neposkytují službu ve večerních hodinách, o víkendech), ale je logické, že pokud péči opravdu potřebujete, nejspíš se bez ní na víkend neobejdete (nákup třeba můžete o víkendu oželeť, ale jak se najíte, když sami si nic nenachystáte?). To, co je „zvykem“, ještě neznamená, že to nemůže být jinak, pokud se toho budete domáhat.

Sociální služby nejsou komerční organizací, a proto zde nefunguje zákon poptávky a nabídky sto-percentně (za cenu, která se skládá z nákladů a zisku organizace), ale i služby rozšiřují svou nabídku, v obcích a krajích se eviduje, že je třeba více služeb, a občas se najdou prostředky na jejich financování. Kontroluje se i kvalita služeb (často ale na podnět). Proto se nebojte, opečovávaný „jde často s prosíkem“, ale právě pro péči o lidi zesláblé, bez schopnosti se o sebe starat, pro lidi, kteří se již bez pomoci druhého neobejdou, je tu pečovatelská služba. **Máte možnost o tuto pomoc požádat.** Skoro bych napsala „máte na ni právo“, ale toto často využívají zneužívači, kteří pod heslem „mám právo“ pečovateli ukloují i tím, co by sami zvládli, chtějí nesmyslné úkony, činnosti, jako by služba nebyla na základní péči, ale na vysoký nadstandard. Pečovatelka pak je v roli poslušné služby. Proto – **máte právo na péči, ale služba má právo na udržení důstojnosti (jak vaší, tak pečovateli) a vzájemný respekt by měl být vždy součástí takového smluvního vztahu.** Doplňuji ještě, že váš respekt a zachování důstojnosti pečovateli ale není bezmezná poslušnost a nepřiměřený vděk.

Na závěr bych ještě zmínila, že služba se poskytuje za úhradu a je dost možné, že je pro vás docela drahé si ji platit. Jednak **k tomuto můžete využít sociální dávku příspěvek na péči** (vyřizuje se na úřadu práce) a jednak si pečovatelskou službu můžete platit třeba z vlastních úspor, abyste dostali péče, kolik potřebujete.

Příspěvek na péči má čtyři stupně (podle toho, jak moc potřebujete péči druhé osoby), a pokud o něj budete žádat, potřebujete v lékařských zprávách mít napsané, co vše nezvládáte. Pokud bude ve zprávě uvedena „pouze“ diagnóza a doporučení, ať je vám příspěvek přiznán, tak nejspíš neuspějete. Z diagnózy totiž není poznat, že potřebujete pomoc při čištění zubů, při docházce na toaletu, při koupání atd. Tím se běžně lékaři nezabývají, ale příspěvek to rozlišuje (například při diabetu někdo nepotřebuje pomoc vůbec, ale někdo má takové komplikace, že už téměř není samostatný). Proto je potřeba se zaměřit i na přípravu dokladů před žádostí o příspěvek na péči. Ale o tom podrobně v č. 1 a 2/2022.

(rp)

Čekal na příspěvek na péči 225 dnů. Mezitím umřel. Radíme jeho rodině

Sociálně právní poradna

Mohli byste mi prosím poslat vzor žádosti o náhradu za průtahy při schvalování příspěvku na péči? Čekali jsme 225 dní. Můj tatínek se rozhodnutí bohužel už nedožil. Při podání žádosti nám na úřadě řekli, že by ten příspěvek mohl být cca 3 tisíce měsíčně. Dnes mi paní úřednice sdělila, že bylo tatínkovi přiznáno pouze 880 Kč měsíčně. Ptala jsem se na možnost odvolání, ale prý je to složitější, když už tatínek nežije.

ODPOVĚĎ

Prosím přijměte předem moji upřímnou soustrast. Snad vás v této nelehké době mohu alespoň podpořit a vyjasnit informaci od pracovnice „že je to složitější“.

Pokud osoba během řízení o příspěvku na péči zemře, přechází možnost odvolání, a dokonce i možnost podání po skončení odvolacího řízení žaloby, na pečující osobu (viz níže § 16 zák. o sociálních službách, v platném znění + judikát ke stažení na www.mskruh.cz).

Tedy, pokud se budete odvolávat, můžete dál právo na příspěvek hájit. Jen se samozřejmě nedá dořešit další vyšetření, ale musí se vycházet ze starých

zpráv, které bohužel nemusely být vždy napsané potřebným způsobem (mohly nemoc tatínka zlehčovat, mohlo v nich být nedobře popsáno, co tatínek ve skutečnosti nezvládal). O jaké zprávy šlo, byste se dozvěděla na lékařské posudkové službě ve spise, kam máte právo dle § 38 správního řádu jako účastník řízení nahlížet. Současně ale máte jeden krutý, přesto pravdivý argument, že na tom tatínek asi opravdu musel být špatně, když i za pomoci a péče zemřel.

Mnoho pozůstalých ale častěji „vezme, co je“ a dál se nepřou a neuplatňují procesní kroky (vyjádření do řízení, odvolání, žalobu nebo třeba i náhradu škody). Je to nejspíš způsobeno několika okolnostmi:

1. v bolesti ze ztráty jim to přijde cynické, nedůstojné nebo vlastně už namáhavé,
 2. po ukončení náročné péče se svým způsobem uleví a může i sám pečující mít cosi jako poststresovou poruchu a může být prostě rád, že je vše za ním, a nechce se vracet, nadto se mohou objevit nemoci, které ve stresu tělo odložilo,
 3. po ukončení péče se vše přežilo a pečující může být hrdý, že se vše zvládlo i bez finanční pomoci a teď už vlastně třeba může jít do práce, tak finanční pomoc už ozeří.
- Tímto výčtem vás od žádných kroků nechci odradit, jen se možná setkáte častěji s tím, že „po smrti už to nikdo neřeší“. Pro sebe ale zvažte, zda řízení potřebujete vést kvůli zpětnému uznání doby péče,

hrazenému zdravotnímu pojištění a možná i jisté finanční satisfakci. Právo situaci (řízení) řešit máte a snad vás podpoří i judikát a § 16 ZSS.

Mějte poklidné dny **Mgr. Radka Pešlová**

§ 16

Přechod nároku na příspěvek a jeho výplatu (1) Zemřel-li žadatel o příspěvek před pravomocným rozhodnutím o příspěvku, vstupuje do dalšího řízení a nabývá nárok na částky splatné do dne jeho smrti osoba blízká, asistent sociální péče uvedený v § 83, zařízení sociálních služeb poskytující pobytové sociální služby podle § 48, 49 nebo 50, zdravotnické zařízení poskytující sociální služby podle § 52, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, dětský domov nebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu, pokud některá z těchto fyzických nebo právnických osob byla uvedena v žádosti o příspěvek, popřípadě v průběhu řízení ohlášena podle § 21 odst. 1 písm. d) jako osoba, která poskytuje žadateli o příspěvek pomoc. Účastníky řízení se stávají všechny fyzické nebo právnické osoby uvedené ve větě první, které se od zahájení řízení podílely na pomoci žadateli o příspěvek do dne jeho smrti. Tyto osoby nabývají nárok na částky příspěvku splatné do dne smrti žadatele o příspěvek za kalendářní měsíc, ve kterém poskytovaly pomoc. Pokud se v kalendářním měsíci podílelo

na pomoci žadateli o příspěvek více těchto osob, nabývají nárok na částku příspěvku rovným dílem, pokud nepředloží příslušné krajské pobočce úřadu práce dohodu o jiném rozdělení částky příspěvku. Nárok na výplatu příspěvku nenáleží za kalendářní měsíc, ve kterém žadatel o příspěvek zemřel, pokud mu od prvního dne tohoto kalendářního měsíce do dne smrti byla poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace. (2) Jestliže byl příspěvek přiznán před smrtí oprávněné osoby, vyplátí se splatné částky příspěvku, které nebyly vyplaceny do dne smrti oprávněné osoby, fyzické nebo právnické osobě uvedené v odstavci 1 větě první, pokud v kalendářním měsíci, za který nebyl příspěvek vyplacen, poskytovala oprávněné osobě pomoc a byla uvedena v žádosti o příspěvek, popřípadě ohlášena podle § 21 odst. 1 písm. d) nebo § 21 odst. 2 písm. c). Pokud se v kalendářním měsíci, za který nebyl příspěvek vyplacen, podílelo na pomoci oprávněné osobě více fyzických nebo právnických osob, nabývají tyto osoby nárok na příspěvek rovným dílem, pokud nepředloží příslušné krajské pobočce úřadu práce dohodu o jiném rozdělení částky příspěvku. Nárok na výplatu příspěvku nenáleží za kalendářní měsíc, ve kterém oprávněná osoba zemřela, pokud jí od prvního dne tohoto kalendářního měsíce do dne smrti byla poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace. (3) Nárok na příspěvek není předmětem dědictví.

Několik odpovědí na otázky kolem snížení příspěvku na péči

Starám se o dceru, 52 let, více zdravotních problémů, léčena u více specialistů, měla PnP 2. stupně, nyní jí byl snížen na 1. stupeň, na úřadu mně řekli, podat námitku – pouze jsem měla napsat, že nesouhlasím a doložit lékařské zprávy, to jsem učinila. Jak dlouho má úřad na vyřízení námitky? Pokud bude uznaná, doplatí se peněžní rozdíl mezi 1. a 2. stupněm, nebo zůstává pořád běžet 2. stupeň, který dcera měla, až do konečného rozhodnutí? V posudku je jako důvod napsáno, že došlo ke zlepšení stavu. Zdravotní dokumentace přitom hovoří o stálých zdravotních problémech. Pokud bude námitka zamítnuta, co dál? Sepsat klasické odvolání? Na co nezapomenout?

ODPOVĚĎ

Dotazů pokládáte hned několik, dovoluji si na ně tedy postupně zareagovat.

Jestli tomu správně rozumím, tak vaše dcera (52 let) má závažné zdravotní postižení, pro které je závislá na pomoci svého okolí. Z toho důvodu jí byl přiznán příspěvek na péči, který však po (skončení platnosti posudku a novém posouzení) byl snížen z II. na I. stupeň.

Než úřad práce vydal rozhodnutí, vyzval vás k vyjádření k podkladům před vydáním rozhodnutí (lidově se to označuje jako „námitka“). Svého, resp. dceřina práva jste využila, námitku podala a nyní čekáte na odpověď úřadu.

Jak to tedy bude dále?

Úřad práce po podání vaší námitky znovu kontaktuje posudkového lékaře a požádá o nové posouzení nároku, resp. aby zkontroloval, jestli při předchozím posuzování neudělal chybu.

Trvat to bude cca 1–3 měsíce (záleží na tom, jaký je to úřad, v republice se doba vyřízení liší).

Po celou dobu by měla dcera dostávat výplatu příspěvku ve II. stupni. Dokud není vydáno nové rozhodnutí, náleží PnP ve II. stupni. Přeplatek se nevrací, nemusíte se tedy ničeho obávat.

Jakmile bude hotová zpráva posudkového lékaře, úřad práce by vás měl znovu vyzvat k vyjádření k podkladům, měla byste mít znovu možnost podat „námitku“, a to klidně i opakovaně, dokud nebudou všechny vaše námitky vyřešeny. Praxe je ovšem taková, že některé úřady už další právo k vyjádření neposkytují a vydávají rovnou rozhodnutí. Pokud bude vydáno rozhodnutí, budete mít s dcerou právo podat odvolání.

Jak psát odvolání a jak psát námitku?

Podle toho, co píšete, usuzuji, že jste na úřadě uvedla, že s rozhodnutím (a snížením stupně příspěvku dcery) nesouhlasíte, a doložila jste aktuální lékařské zprávy. Tento postup není špatný, pravda je ovšem taková, že taková námitka se úřadu velmi snadno vyhodnocuje a bohužel i snadno zamítá.

My v naší poradně doporučujeme postup trochu jiný. I když nepopírám, že pracnější. Šance na úspěch však bývá podstatně vyšší.

Dovolím si nejprve trochu zrekapitulovat podmínky nároku na příspěvek na péči. Nárok na příspěvek na péči je upraven zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a prováděcí vyhláškou č. 505/2006 k tomuto zákonu.

Jak již patrně víte, u příspěvku na péči není tolik rozhodující zdravotní stav, ale tzv. životní potřeby, tedy potřeby, které je člověk (respektive není) schopen zvládat sám a potřebuje, aby mu s nimi pomáhal někdo jiný (pečovatelka, asistent, rodina, přátel...).

To, že jste k námitce přiložila zdravotnickou dokumentaci, která potvrzuje, že ke zlepšení zdravotního stavu dcery nedošlo, je dobré, bohužel však z těchto lékařských zpráv nemusí být úplně jasné, co dcera

nezvládá a se kterými životními potřebami potřebuje tedy pomoci.

Co jsou to životní potřeby a jak jsou vymezeny včetně toho, kolik jich je třeba splňovat, resp. nezvládat pro jednotlivé stupně příspěvku, je uvedeno ve vyhlášce č. 505/2006.

U každé životní potřeby je uvedeno několik „podbodů“. Pro uznání celé životní potřeby stačí, aby dcera nezvládala kterýkoli ze zmíněných podbodů (tj. stačí nezvládat jeden jediný).

Jak již víte, celé řízení se skládá ze tří kroků:

– nejprve sociální pracovník (v domácnosti žadatele) provede sociální šetření,

– pak posudkový lékař vypracuje svoji zprávu,

– jako podklad k této zprávě mu slouží vyjádření sociálního pracovníka a zpráva ošetřujícího (praktického) lékaře.

Vždy je tedy třeba vyjádření tří institucí, a to jsou také podklady, se kterými jste se mohla seznámit, když jste dostala Výrozměření účastníka řízení, na jehož základě jste podávala námitku. Respektive zprávu ze sociálního šetření a posudek posudkového lékaře vám dají k nahlédnutí na úřadě práce, zprávu praktického lékaře můžete získat od praktického lékaře nebo na posudkové službě (adresa je na posudku posudkového lékaře).

Jakékoli zprávy ze spisu si můžete nechat okopírovat (pozor, kopie mohou být placené), nebo si je ofotit například chytrým telefonem.

Při vyjadřování k podkladům rozhodnutí je dobré tyto zprávy pečlivě projít, a pokud jsou v nich nějaké chyby nebo nedostatky, v námitce na ně upozornit. Čím konkrétněji, tím lépe. Pokud tam něco chybí, je dobré to do námitky podrobně popsat, a to především s ohledem na nezvládání životních potřeb a jako důkaz přiložit lékařskou zprávu.

Určitě se nebojte připsat i životní potřeby, které dcera nezvládá a nebyly uznány ani v minulosti, ani

v novém řízení. Při popisu toho, co dcera nezvládá, nejste názorem posudkového lékaře nijak limitována, jde jen o to popsat vše podle pravdy a doložit důkazy = lékařské zprávy nebo třeba vyjádření sociální služby, kterou dcera navštěvuje, a podobně.

Příklad (teď fabuluji, protože vaši dceru vůbec neznám): *Dcera nezvládá životní potřebu KOMUNIKACE, protože neovládá komunikaci běžným způsobem. Není schopna telefonovat ani poslat SMS. Vzhledem ke svému mentálnímu postižení neumí dobře psát, její zprávy jsou srozumitelné jen pro mne, ale už ne pro cizího člověka.*

Toto omezení potvrzuje ve své zprávě ze dne i ... psychologka... Stupeň dceřina mentálního postižení dokladuje zpráva ze dne... MUDr. ... psychiatrie, kde je uvedeno, že IQ dcery je... s neschopností komunikace...

Obdobným způsobem doporučuji „obhajovat“ nezvládání všech životních potřeb, které dceři nebyly uznány. Pokud vám úřad práce umožní podat námitku ještě před vydáním rozhodnutí, můžete tuto „obhajobu“ uvést do své námitky. Pokud ne, můžete stejným způsobem formulovat odvolání.

Ještě je dobré říci, že nepotřebujete vždy shánět nové a nové lékařské zprávy. Naopak, můžete využít zprávy, které již máte doma, a dokonce i ty, které již mají úřady, resp. posudkový lékař k dispozici (seznam lékařských zpráv, ze kterých posudkový lékař čerpá, najdete na první straně posudku) a upozornit na to, že nebyly zohledněny skutečnosti ve zprávách uvedené. Ze zákona je lhůta pro podání námitky jen 5 dnů (někdy úřady dávají 8 nebo 5 pracovních dnů). Je tedy třeba jednat rychle. Naše poradna je hodně vytížena. Může se tedy stát, že se vám nepodaří kontaktovat nás včas. V tom případě se nebojte na úřadě práce požádat o prodloužení lhůty například na dva týdny. Děkuji za pochopení a přeji úspěšné dokončení celého řízení. **Mgr. Jitka Koutová, DiS.**

O eutanazii a snaze o její legalizaci

Dokončení ze strany 4

vlastním zákrokem. Nyní si ho nepřála. Rodina trvala na jejím původním rozhodnutí, a tak se stalo. Případ se dostal k soudu. Skončil výrokem, že vše proběhlo dle zákona. Psychologicky je celá záležitost poměrně složitá zejména momentem, kdy dementní žena prociťla ze spánku. Těžko soudit, v jakém stavu vědomí se nacházela. Nejspíš reagovala instinktivně. Nemělo však být zabráněno situaci, kdy poslední okamžiky provázela nejspíš silná negativní emoce?

Liberální demokracie i u nás otvírá problémy složitě, dříve neřešené. Tak například údaje o zvyšujícím se počtu žádostí o změnu pohlaví, a to při snižujícím se věku žadatelů. Zásadnímu zároku správně předchází dlouhodobá procedura diagnostiky a postupných kroků. Ti, kteří problémem vlastní identifikace trpí, vyžadují odbornou pomoc i pochopení společnosti. Ta byla v intencích dřívější doby morálně sevrěnější, prudernější, lidé mnohé skrývali, i společenskými normami byli k tomu nuceni. Nežádají však i labilní, nezralí, celkově nevyhranění jedinci? Nehrají někdy v motivaci jistou roli i „dobové trendy“ a medialita? Stačí si všimnout, jak masového rozmachu dosáhla například móda tetování a dalšího zdobení těla, dříve přisuzovaného primitivním komunitám nebo okrajovým společenským societám.

Vrátíme-li se trochu zpět, avšak blíží k našemu tématu, epidemii sebevražd mladých lidí vyvolala kniha Utrpení mladého Werthera. Při vši účtě ke Goethovi někdejší reakce na román vzbudí dnes údiv. Vypovídají však o své době a tehdejších mladých. Také o někdejší síle a vlivu literatury. Co dnešní média? Neovlivňují snad ještě silněji?

Ano, jsou to hraniční věci, které se dnes v médiích řeší. Popravdě řečeno, moc si s tím rady podle mého názoru zatím nevíme. Je to i otázka profesionální etiky novinářů atd. Pokud jde obecně o legislativu, právo se snaží vytvořit jakousi univerzálně použitelnou normu, která by postihla všechny možné varianty situací, které mohou nastat, jenže ono to v podstatě nejde. Co nejvíce by se měla do přípravy legislativy zapojit odborná veřejnost. Problém však může být s určením těch pravých odborníků, a to ve všech oborech. Kdo si je příliš jist, může být i nebezpečný – ve smyslu jisté zasloupenosti, „fachidiotismu“, zúženého pohledu. A ovšem i možné ideologické indoktrinace. Já bych tu rád zmínil právě něco podobného v takové obecnější rovině. V souvislosti s tím Holandskem a zkušeností z těch zemí, kde už z nějakou dobu uzákoněno mají v jakékoliv formě. Pochybnosti vyvolává ta motivace. Setkáváme se s tím, že u sebevražd bývají motivy někdy i nicotné. Ovšem u eutanazie nerozhoduje jen samotný pacient (jako u sebevraždy) – nu a pak je to i na odborném posouzení zdravotních důvodů. Jiné důvody by asi brány v potaz být principiálně neměly. Znovu bych rád upozornil, že obava ze zneužití uzákonění eutanazie je víceméně nejčastěji používaný argument odpůrců. Rozhodně bychom to neměli bagatelizovat, ale ani dávat tomu přílišný prostor. Pokud jsme přesvědčeni, že žijeme v právním státě, tak je na místě mít důvěru, že ten se všemi prostředky bude možnému zneužití snažit zabránit.

Klíčové postavení v úvahách o uzákonění eutanazie má lékařská věda a sám lékař. Na jedné straně je tím, který má v duchu Hippokratovy přísahy léčit, usilovat o uzdravení pacienta. Při eutanazii se ocitá v protichůdné roli. Místo léčby je tím, kdo chod života ukončí. Může to být i pro něj zdrojem vnitřních konfliktů. Na druhé straně jsou příklady, kdy pacient přežívá při zachování základních biologických funkcí díky současné přístrojové technice. Každý si vybaví tragickou havárii slavného pilota Formule 1 a rozhodnutí jeho příbuzných... Takové lze chápat i respektovat. Položit však možno otázku obecnější platnosti: není odpojení přístrojů u pacienta v beznadějném stavu humánnější?

Hippokratova přísaha je výrazem své doby a třebaže doznala změn, etické poslání zůstává zachováno. Na místě je třeba jednoznačně vyslovit, že žádný lékař, ani v případě uzákonění eutanazie, nemůže být nucen k výkonu, který se nesrovnává s jeho přesvědčením a svědomím. To je nezbytný předpoklad. Všimnout si ale můžeme ještě dalšího aspektu. S rozvojem lékařské vědy a nových technologií vznikla situace, kdy je možno za pomoci přístrojové techniky udržovat daný stav existence – elementární životní

funkce – prakticky věčně. Tu je možné položit otázku, zda bychom toto měli považovat za skutečné naplnění Hippokratovy přísahy, anebo zda může hlavní motivací sehrávat třeba ekonomický faktor. Ten nelze v problému, o kterém se bavíme, nikdy zcela vyloučit. V případě, který jste vzpomenul, si příbuzní prostředky jistě hradí sami.

Jinou podobou řešení bývá, že v terminálním stadiu bez naděje na uzdravení pacienta se nechají proběhnout přirozené procesy. V literatuře se někdy píše o nepřímé eutanazii (což ovšem není úplně správně užití tohoto slova). Jde o ukončení léčby, resp. přesněji jde o přirozené zakončení běhu života koncem cesty, smrtí.

Kongres poslanců Španělska o eutanazii v roce 2021 vyústil v její legalizaci. Zdroj: Wikimedia Commons

Mnozí lékaři, možná i podvědomě, mají zafixovanou smrt pacienta jako své vlastní selhání. Docent Josef Kuře, přednosta Ústavu etiky Masarykovy univerzity, se dlouhodobě zabývá těmito otázkami. A mimo jiné upozorňuje, že soudobou medicínu vlastně v jistých aspektech paradoxně charakterizuje snaha za každou cenu prodloužit lidský život – třeba i v podobě kádaveru na přístrojích.

S prodlužováním lidského věku zdaleka ne vždy drží krok kvalita života, která je tím zásadním. Mnohé vážné choroby dokázala medicína překonat. Stejně umíme kompenzovat některá postižení, přicházející s věkem a dříve vedoucí k invaliditě. Smrti, jako přirozenému závěru života biologického organismu, však zabránit nemůžeme. Smyslem lékařské péče je účinná léčba za pomoci všech dostupných prostředků, současně s úsilím zmenšit či zabránit zbytečnému utrpení. Lékař (ale i ošetřující personál) by měl vycházet z toho, že zásadní je především neškodit. Z tohoto pohledu, z hlediska kvality života, ale také utrpení a bolesti, smrt nemusí být totiž tím největším zlem.

Když jsem na vysoké škole vedl praktika v komunikaci, jedno z cvičení pracovalo s tématy, která štěpí lidi do dvou protipólů, nesmiřitelných skupin s ostře odlišným názorem na daný problém. Jedním z témat byla eutanazie. Šlo o nácvik argumentace, především však dovednosti naslouchat druhé straně. Užívala se i výměna rolí, kdy bylo nutno argumentovat za opačný názor. Nevedlo to ke změně, ale k zamyšlení, snad i k toleranci. Někdy ze sporu postojů vyplynula diskuse o smyslu života.

Lidé většinou obtížně mění vlastní, pevně ukotvené přesvědčení. Někteří začnou vnímat i snažit se chápat

opačné mínění, víc o něm vědět, být snášenlivější. Myslíte, že by prospělo, kdyby se o eutanazii více a konkrétně mluvilo a psalo, jak naznačil dr. Zdeněk Gába ve svém článku?

Připomněl jste mi větu, kterou mám léta v živé paměti. – „Lépe jak plát se na smysl života, je tápat se, jaký život má smysl.“ Tak to říkal náš profesor na fakultě, byl i zkušeným klinickým psychologem. Pouhou změnou slov ve větě změnil úhel pohledu. Opíralo se to o jeho přemýšlení, navíc podložené tím, co prožíval. Když nám přednášel, byl již na morfiu, po přednášce jsme mu museli pomáhat do kabátu. Měl velké bolesti, věděl, jak na tom je. Byl to jeho poslední semestr. Pak zemřel. Nechci vyslovovat domněnky, zda by sám

téměř standardním ukončením života. Vzpomenutý již profesor uvažuje, zda vhodnějším postupem by nebyla asistovaná sebevražda. Myslím, že tu se lze opřít o nosné psychologické zdůvodnění. Jaký je váš názor?

V tom bychom se shodli. Vše živé má silnou potřebu sebezáchovy. I ten, kdo zvolil sebevraždu, musí tento přirozený instinkt překonat. Při eutanazii ten, kdo se takto rozhodl a požádal, přесunuje výkon vlastního rozhodnutí na jinou osobu, kterou bývá lékař. Jestliže je pouze přítomen, odstraňuje to některé možné problémy již tím, že jedinec své rozhodnutí stvrzuje vlastním aktivním výkonem. Ovšem i to může přinášet problémy. Za hlavní asi v této chvíli považuji rovinu posouzení motivace k uvedeným rozhodnutím. U eutanazie jde jednoznačně o důvody zdravotní. Ovšem pokud by šlo o sebevraždu (byť asistovanou), tak se nám tu může rozevírat škála dalších důvodů (třeba ekonomický bankrot), pro které se lidé k sebevraždě odhodlají. A tak je tu totiž s tím posuzováním oprávněnosti takového požadavku, protože přítomný zdravotník by vlastně jen ručil za standardní realizaci toho samotného aktu, ale hodnotit důvody by mu nepříslušelo. Je to samozřejmě věci konkrétní přípravy legislativních úprav, jak toto celé by se mohlo ošetřit. Ale – jak je vidět – je to komplikované. A řada možných komplikací nás ani nemusí nejprve napadnout.

Závěrem bych položil možná nelehkou otázku. Představte si situaci, kdy právníci ve spolupráci s lékaři připravují návrh k zákonu, který má legalizovat eutanazii. Obrátili se na další odborníky, kteří mají ke složitě otázce co říct. Na co byste položil důraz jako bioetik?

To je otázka až pekelná. Především, když je jmenován a pověřen nějaký sbor odborníků, vždy záleží na tom, kdo je vybírá; jaké je složení členů, projevují se různé vlivy, parciální zájmy i ideologie. Není to ani trochu snadné. Třeba také navíc říci, že u jednoho z toho samého jedince se postoje a názory v průběhu života mění, nejsou stálé. Vlastní názor se mění věkem, životní zkušeností. V daném případě člověka ovlivní i vlastní prožitky, jako svědka umírání jeho blízkých. Přesto se pokusím nějak zodpovědět, i když si myslím, že vlastně každý musí hledat a najít vlastní hlas pro či proti.

Především jsem přesvědčen, že takový zákon by neměl být schvalován referendem. Anketu ke zjištění názoru veřejnosti bych nevykloučoval. Asi bych doporučil zpracování vlastních návrhů všemi oslovenými odborníky, k čemu přihlídnout, na co si dát pozor z jejich pohledu. Také společná setkání a jednání, sbor odborníků by však nesměl být příliš početný, protože by bylo takřka nemožné dosáhnout nějaké shody.

Vlastní zákon by podle mého názoru měl vycházet z pozitivního ducha, ze smyslu a cíle pomoci trpícím nevyčlelně nemocným. Nesměl by nikoho nutit k ničemu, co se neslučuje s jeho přesvědčením, životním názorem, vlastní vírou. Východiskem zákonné normy by měla být zásada tolerance a respektu k vlastní svobodně volbě každého člověka. Jednoznačně musí být vyjádřena vůle osoby, která se pro zákonem danou možnost po zralé úvaze a za jasného vědomí rozhodla. Norma by vyjadřovala respekt k přání pacienta. Rozhodně musí být zakotven princip dobrovolnosti, a to oboustranně. Na to se někdy zapomíná, že ani zdravotník by neměl vykonávat, s čím nesouhlasí. Myslím, že opomenuta by neměla být také zásadní nepřipustnost ekonomické vazby, rozhodně by eutanazie nesměla být předmětem zisku. Právní norma by měla vystihnout vazbu na zdravotní stav pacienta. Do jisté míry by i zde měla být jistá pružnost či otevřenost – společnost i úroveň vědění nutně podléhá určitému vývoji a vyskytnout se mohou v budoucnu i problémy, s nimiž se původně nepočítalo. Složitá je otázka, vztahující se k věku žadatelů. – Je to jen několik mých neuspořádaných námětů, reakcí na váš dotaz. Už z toho je jisté každému patrné, o jak složitý problém se jedná. Stejně tak i to, že diskuse k problému a pozornost veřejnosti jsou na místě. Mlčet by se rozhodně nemělo.

Pane profesore, děkuji vám za vaše odpovědi, fundovaný výklad i vlastní názor, a to za všechny čtenáře, bez ohledu na rozdíly postojů a přesvědčení. Cílem našeho rozhovoru bylo vzbudit zájem, inspirovat k zamyšlení, snad i podnítit k vážné a nepředpojaté diskusi.

JAROSLAV ŠTĚPANÍK

Na péči si vydělej

Reportáž

Cestou do zaměstnání jsem v bezbariérovém autobuse začal denně potkávat dívku na elektrickém vozíku. Pohledná povídává blondýnka, asi tak pětadvacet let. Jezdí do práce už skoro rok a se všemi řidiči, co se pravidelně střídají na lince 82, si tyká. Už ví, jak ji bezpečně s vozíkem vyložit na zvedací plošně, aby nepřepadla dopředu kvůli slábnoucímu zádovému svalstvu, jak připoutat vozík k podlaze.

Byla úplně nepohyblivá. Vozík ovládala jen pravou rukou přísátou na džojstyk a v levém uchu měla zastrčenou olivku sluchátka od mobilu, který ovládala hlasem. Nejezdil s ní žádný asistent nebo pečovatelská. Kdepak! řekla mi. To bych se nedoplátila. Pomáhají mi dobrovolníci nebo dobrovolnice z Ligy vozíčkářů, na nákup nebo k doktorovi nebo do divadelního kroužku a tak vůbec. A jak v zaměstnání? Je to fajn, rozzářila se. Dělam recepční a call informatorku v kulturním středisku, eviduju objednávky. Asi jsem se zatvářil nemístně nedůvěřivě. Zvládám to, ubezpečila mě. Ale jen na pět hodin denně. Mám tam i zvedák. Děvčata mi pomáhají. Se vším, dodala významně. A já se s pochopením neptal.

A máte plný příspěvek na péči? Mám čtyřku, řekla hrdě. Byl to delší boj, ale povedlo se. Taky mám žádaný o haf-asistenta. O co? O haf-asistenta, asistentního pejska, rozumíte. Rozesmála se. Už ho cvičí a chodím tam, aby si na mne zvykl. Doma vám pomáhají rodiče, že? Ne, zavrtěla pomalu, ale rozhodně hlavou. Nebydlím s rodiči. Žiju sama. Dokážu to. Vůbec je nepotřebuju. Znělo to vzpurně a sebevědomě. Tak to je skvělé, přitakal jsem honem podbízivě. Ale vůbec ne, ohradila se skoro příkře. Musím pracovat, abych si celodenní péči, nájem a jídlo mohla z důchodu, příspěvku a výdělku zaplatit. Bude se mnou bydlet kamarádka, skoro zdravá, tak se o nájem podělíme. A taky mi pomůže. Měla

jsem už spolubydlící, ale kradla, tak jsem ji vyhodila. Za křížovatkou v Heršpicích jsme nečekaně zastavili. Jaký chceš dneska? zeptal se řidič. Se šunkou, dva, řekla. Vyskočil a obratem se vrátil s dvěma chlebičky a dal jí je do tašky na opěradle. To je můj oběd, dodala se smíchem. Na středisku si vaříme polívky ze sáčku. Pozoroval jsem, jak se zvolna jen nepatrně naklání a zase opírá do sedadla vozíku, jak pomalu až příliš pomalu a vláčně šplhá levou rukou k uchu, aby si upravila sluchátko. Udělal jsem mimovolně pohyb, abych jí pomohl. Všimla si toho. Stáhla rty a řekla. „Jo, někdy si připadám jako lenochod, ale tohle dokážu. Na ústav nebo elděnku mám ještě času dost.“ Obdivně jsem mlčel. **IVAN JERGL**

Naše Sally

Milá paní pečující...

Moje maminka trpí středně těžkou demencí, starám se o ni a jsem také její opatrovníci, je zbavena svéprávnosti. Nikdo ani jiní členové rodiny mi s péčí nepomáhají. Naopak jen škodí svými intrikami, které vznikají po telefonátech s maminkou. Ona vlivem demence má trochu pozměněné zpracování reality. Přestože to vědí, zneužívají jejího duševního stavu a vznikají velmi nepřijemné situace. Nechci a ani jim nemohu bránit v kontaktu. Ale ráda bych poprosila o radu. L.M.

Milá paní pečující, znáte rčení Můj dům, můj hrad? Doma, tam se chceme cítit především bezpečně. A každé narušení tohoto prostoru je citlivé a nepříjemné. Proto je to pro vás i maminku tak náročná situace. Píšete, že trpí středně těžkou demencí a má pozměněné zpracování reality. No to je pochopitelné, to bohužel, jak už vám život ukázal, s sebou demence přináší. Řešíte problém v rodině, vaše sestra a jiní členové rodiny škodí intrikami a zneužívají maminčina duševního stavu. Problémy v rodinách jsou téměř všude a hledání jednoduché odpovědi neexistuje.

Ideální je varianta, že se všichni aspoň přiměřeně mají rádi, vzájemně se tolerují a podporují. To by byla krása a vy byste mi nemusela psát. Ale, milá paní pečující, já si toho moc vážím, že píšete. Je vidět, že vás situace doma trápí, že maminku máte ráda a chcete jí pomáhat. Chcete to řešit, a to je základ!

První velký krok máte za sebou. A to, že jste její opatrovníci. To je vynikající! Máte v ruce velký nástroj, jak maminku ochránit. Protože maminčiným omezením svéprávnosti jste si ušetřila spoustu nervů a starostí s nechtěnými podpisy smluv, převodu majetku a jiných záležitostí. Což navozuje otázku, proč vlastně má vaše sestra potřebu intrikovat. A proti komu? Čeho se snaží dosáhnout? Je cílem intrik maminka, vy, váš vztah s ní, takže žárlivost? Nebo peníze a majetek? Anebo nic z toho a vaše sestra „jen“ nepochopila, že je maminka nemocná? A co když nakonec ona třeba vidí vás jako tu špatnou, která dělá z maminky nesvéprávného chudáka, za kterého rozhodujete?

S nepochopením „principu“ demence se setkávám poměrně často. S nepřijetím představy, že demence je nemoc. A to závažná nemoc. A že by na konci snah o péči měla být spokojená maminka, ne rozhádaná

rodina, kdy spolu jednotliví členové nemluví, vyčítají si nezávidní péče a vzájemně se osočují z neschopnosti s tím něco dělat. Vy jste nejspíš s maminkou podstatně častěji než sestra či ostatní příbuzní. Proto ji vidíte v každodenní realitě a s myšlenkou nemožnosti změnit její zdraví jste už o něco lépe než oni srovnaná. Máte už za sebou proces omezení svéprávnosti a rozhodnutí soudou o opatrovnictví. Tudíž i martyrium lékařských vyšetření s maminkou od obvodního lékaře přes neurologa, psychiatra, sociální péči až po samotné soudní rozhodnutí. Ale vaše sestra tuto cestu za sebou nemá a zatím si nechce přiznat, že se její maminka tak moc mění. Možná se sestra bojí. Bojí se, že jí zmizí máma a zůstane někdo, kdo jí nepozná. Tělo maminky, ale duše utíká do neznáma.

Takže co bych vám radila, duše milá? Zkuste navrhout aspoň malou pravidelnost v návštěvách, které spojíte s drobnými povinnostmi. Pokud sestra s maminkou telefonuje, tak o ni má jakýsi zájem. Píšete, že sestra intrikuje. Ale pokud je to neznalost situace a sestra si myslí, že přeháníte, že maminka na tom tak špatně není, mohla by být na místě domluva pravidelných návštěv třeba jedno odpoledne v týdnu, spojená s procházkou, drobným nákupem, hraním Člověče nezlob se... Aby si sestra měla příležitost uvědomit rozsah změn v myšlení u maminky.

Vycházím z hypotézy, že sestra má maminku ráda, jen si nechce její demenci připustit. Pokud je ale za jejím chováním opravdu snaha ublížit jí a pokusy o domluvu selhávají, uvědomte o tom praktického lékaře a sociální odbor. Ti mohou v extrémním případě i podezření na týrání hlásit policii. To můžete samozřejmě také vy. Ale pokud se dostanete až do tohoto stupně, budete dotazována na důkazy o zneužívání či týrání. Navíc pro maminku by to bylo těžké. Ovšem drobné rodinné intriky se takto neřeší. To spíš skončíte hádkou a rozkošem se sestrou, který mamince v důsledku moc nepomůže.

Když nepomůže rodina, hledejte pomoc jinde. Zkuste si domluvit pečovatelskou službu, ať vezmou maminku na delší procházku, ať s ní zajdou do obchodu něco malého koupit, ať s ní zkouší třeba drobný úklid doma pod dohledem. Maminka tak získá pocit potřebnosti a důležitosti, že ještě něco dokáže. A vy získáte čas pro sebe. Výbornou variantou jsou denní stacionáře. Existuje i odlehčovací služba, hlavně péči o maminku rozdělíte mezi další lidi, nebojte se o pomoc říct jinde než u vás doma. Moc vám přeji, ať se situace zklidní a mezi vámi, sestrou a maminkou nastane klid. Ale ideální řešení neexistují, takže i kdyby ne, prostě přijměte pomoc jiných rukou. **Vaše Sally**

Psychologický slovníček

Rettův syndrom, pomoc potřebuje celá rodina

Dnes se, milí čtenáři, budeme pohybovat na hranici psychiatrie a neurologie. Pro dnešní slovníček jsem si vybrala Rettův syndrom. Málo známé a vzácné genetické onemocnění, postihující výhradně dívky. Byl objeven v 60. letech minulého století pediatrem Andreasem Rettem, podle kterého je syndrom pojmenován. Příčinou je mutace genu na raménku

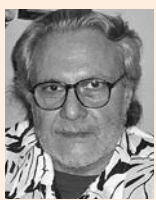
chromozomu X, která má různé podoby, dle toho se potom projeví navenek. Pro potvrzení Rettova syndromu je nutné genetické vyšetření, nicméně již v útlém dětství můžeme pozorovat abnormální vývoj dítěte, například: zpomalení raného psychomotorického vývoje, někdy dítě může působit autisticky – neudrží oční kontakt, dělá stereotypní pohyby, nekomunikuje atd. Dále se později ve vývoji objevuje apraxie, ztráta schopnosti vykonávat koordinované, účelné a naučené pohyby i přesto, že pacient má fyzickou schopnost takové úkony provést a chce je provádět. Zpomaluje se růst hlavy a začínají se objevovat příznaky demence. Čím je

dítě starší, tím více se zhoršuje pohyblivost, některé děti nechodí, častá je skolióza páteře, ale naopak se zlepšuje oční kontakt a komunikace. Bohužel, mentální retardace zůstává a k ní se mohou přidat některé nemoci, jako třeba epilepsie či poruchy dýchání. V dospělosti se dívky jaksi stabilizují, dozrají a s pomocí okolí mohou vést poklidný život. Možná se ptáte, zda se dá tento syndrom léčit. Bohužel nedá. Léčba spočívá pouze v potlačování nežádoucích symptomů, jako jsou například epileptické záchvaty nebo potíže s dechem. Dívky ale také rehabilitují, učí se, vzdělávají a snaží se dosáhnout svého maximálního potenciálu. K tomu

jim často pomáhají pečovatelé, asistenti, speciální pedagogové a samozřejmě lékaři. Pomoc v takovém případě potřebuje celá rodina, ať je to pomoc psychická v podobě poradenství a podpory, nebo sociální, ale i materiální, jelikož je nutné přizpůsobit domácí prostředí dle závažnosti postižení. Snad ještě na závěr: díky novým rehabilitačním metodám a kompenzačním pomůckám lze velmi podstatně zkvalitnit těmto dívkám život v mnoha oblastech, no a v oblasti molekulární genetiky probíhají pokusy na myších, u nichž se zkouší jaksi „narovnat“ gen, způsobující Rettův syndrom. **KATEŘINA VENCÁLKOVÁ**

Jak duchny řadí

Derniéra

Přátelé, věřte mi, opravdu jsem chtěl tuto derniéru uchopit nějak veseleji, nadějněji, prostě použít spíše fantazii nežli echtovní realitu. Ale v posledním týdnu se ke mně dostal text slohové práce studenta, který má letos maturovat... Mládenec pojal svoji analýzu jako generační střet, kde důchodci otravují společnost svým egoismem, pasivní agresivitou, vydláčením etických hodnotami. Píše o stále se zvyšujících

mandatorních výdajích státu směrem k penzistům. Stále valorizace, rouškovné, inflační příplatky – a pořád přitom nemají dost. Problém vidí také v tom, že penzisté nechtějí v současné energetické krizi a zdražování opustit svoje zbytečně velké byty, domky či chalupy a předat je solidárně mládeži, která chce založit rodiny. Kam by tito lidé šli, tam už jeho myšlení asi nedosáhne. Ve zvláštním odstavci opouští ekonomiku a vplouvá do každodennosti soužití s věkovitými spoluobčany. Především poukazuje na to, že jsou všude jako kobylky. Produktivní lidé si nemohou ani koupit polední pokrm, protože starci stále, až do pozdního odpoledne okupují obchodní centra. A tam řadí, rvou se

o zlevněné maslo, razi si cestu jako křižníky nákupními vozíky a spílají. U pokladen přebírají drobné, aby budili soucit. Ještě horší je to ve zdravotnických zařízeních, kde vysedávají v čekárnách, okupují diagnostická oddělení a posléze lékárny, odkud si odnášejí hromady léků. Samozřejmě si u toho stěžují, kolik musejí doplácat. V další části velmi emotivně popisuje, jak je veřejný prostor, především MHD, už pro puch stařen a starců nesnesitelným místem. Sám si udělal raději rychle řidičák a otec mu opatřil auto, aby mohl cestovat do školy komfortnějším způsobem. Inu stačí... Závěrem jenom ujištění, že jsem si hněvého studenta nevymyslel. Text na Facebook umístila

zřejmě vyděšená učitelka, možná sama se blížící věkem ke skupině studentem analyzované, tedy seniorům, dříve narozeným, důchodcům, po brněnsku duchným... Ale nechtěla nikoho lynčovat, ani vyvolávat animozity. Nakonec i v rámci školy byla tato studentova práce pokládána za hloupou, extrémní a výjimečnou. Myslím si totéž a nevěřím tomu, že na školách u studentů takový postoj zdomácněl. Sám mám s mladými převážně dobré zkušenosti. Jinak je tomu bohužel ve společnosti obecně, v médiích, v úvahách různých ekonomů, politiků i řady občanů. **KAREL NEČAS**

Noviny **Pečujeme doma** podporují:

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Jihomoravský kraj

POMŮCKA: AFÍŠ, EKRY, ISIS, UREA	ZÁJMOVÁ ČINNOST KONANÁ K POSÍLENÍ KONDICE	LÉKY URČENÉ K NANÁŠENÍ NA KŮŽI	DOMÁCKY EDUARD	INICIÁLY PÍSNIČKÁŘE NOHAVICI	HEZKÉ, PĚKNÉ (DĚTSKY)	NÁZEV HORNÍHO TOKU TEMŽE	ŠPANĚLSKÁ A PORTUGAL- SKÁ ŘEKA		MÚZA (ŘÍDCE)	SMRT (KNIŽ.)	CITOSLOVCE CHRÁPÁNÍ	ROZTOK K NAKLÁDÁNÍ OKUREK	TĚKAVÉ LÁTKY VYRÁBĚNÉ Z LIHU		LASKAVÝ	RUČITEL
UKLÍZET, ZEJMÉNA STĚNY A STROP (EXPR.)								TAKOVÉ, KTERÉ USCHLO MASA LIDÍ						INICIÁLY HEREČKY GALATÍKOVÉ		
1. DÍL TAJENKY														POPĚVEK ČTVRTÁ SOLMIZAČNÍ SLABIKA		
MYŠLENÁ ČÁRA JDOUCÍ STŘEDEM				NEVÝRAZNĚ (ZAST.) DOMÁCKY FRANTIŠKA							KYSANÉ MLÉKO INDO- ÍRÁNSKÁ					
REJSTŘÍ- KOVÁ TUNA (ZKR.)			POBÍRANÁ JAKO PŘÍDĚL KOŇSKÉ DOSTIHY									NÁVOD K JEDNÁNÍ PRKENNÝ STROP (NÁŘ.)				
NEJVĚTŠÍ MĚSÍC PLANETY SATURN						OBSAHU- JÍCÍ SAZE (ČERNĚ)	NĚCO HLOUPÉHO		ČÁSTI ŽENSKÉHO TĚLA UPRAVOVA- NÉ LÍČIDLÝ					NÍZKÉ NAPĚTÍ (ZKR.) NAPOŘÁD		
	STUPEŇ VÝVOJE	NÁSILÍM ODVĚST HORNICKÝ KRUMPÁČ						SNĚMOVNA LIDU (ZKR.) INTELEKTUÁL (EXPR.)				SPOJOVACÍ SOUČÁST PRO FORMU				
MAJÍCÍ BARVU SUROVÉHO HEDVÁBÍ					ZN. ZLATA TROSKA LODI			DUSÍKATÁ LÁTKA OBSAŽENÁ V MOČI ZN. RADIA						STÁT V PERSKÉM ZÁLIVU	PLESOVÝ ODĚV ŽENY	
NAKAŽLIVÁ NEMOC				VZDORO- VITÁ BÝV. SPZ PRACHATIC								REKLAMNÍ PLAKÁT 950 (ŘÍMSKY)				
INICIÁLY ZPĚVAČKY LANGEROVÉ			PROJETÍM PLUHU ZKYPRIT ZN. STRONCIA								LEHKÁ ŽENŠTINA STÁTNÍ AR- BITRÁŽ (ZKR.)					
2. DÍL TAJENKY									3. DÍL TAJENKY							
POLO- SYKAVKA (SOU- HLÁSKA 'C')								BYLINY PŘÍBUZNÉ CIBULI								

Moravskoslezský kruh, z. s.

Sociálně-zdravotní projekty pro pečující | Vzdělávání pečujících laiků i profesionálů
Vydávání publikací a natáčení videí | Noviny pro pečující
Web nejen pro pečující | Rady a informace

Najdete na webu: www.mskruh.cz • E-mail: info@pecujdoma.org • Telefon: 774 73 80 90

Výherci křížovky Tajenku s japonským příslovím pošlete do 30. dubna 2023 na info@pecujdoma.org nebo formou SMS na číslo 773 060 187. Uveďte prosím také své jméno a adresu. Tři vylosovaní výherci obdrží knižní cenu z nakladatelství Portál.
Tajenkou v č. 1/2023 bylo čínské přísloví „Kdo krade med, měl by počítat se žihadlem.“ Cenu vyhráli: Iva Geryková, Věra Jelínková a stacionář Letokruhy, Valašská Polanka.

Nakladatelství Portál již 25 let vydává knihy, které mají duši. V produkci naleznete odborné knihy z oblasti psychologie, pedagogiky, sociální práce aj. Oblíbené jsou také tituly zaměřené na trénink paměti a koncentrace, příručky z oblasti zdravého životního stylu, beletrie, rozhovory s významnými osobnostmi, příběhy. **Knihkupectví Portál:** Praha 1, Jindřišská 30, tel. 224 213 415.

PEČUJEME DOMA

Vydává Moravskoslezský kruh, z. s.
Redaktor: Antonín Hošťálek, hostalek@pecujdoma.org
Manažerka: Blanka Šváblová, svabova@pecujdoma.org
Adresa vydavatele: Moravskoslezský kruh,
Trávníky 12, 613 00 Brno, tel.: 774 738 090, 773 060 187
Grafická úprava: Jakub Kolář
Sazba: Andrea Šváblová
Tisk: Arch Brno
Registrováno u MK ČR pod č. E 23648
Číslo 2/2023 vychází 1. dubna 2023
ISSN 2694-9261
Podporují: MZČR, město Brno, MPSV a Jihomoravský kraj
Zdarma

seni

PEČUJEME NEJEN DOMA

ABSORPČNÍ POMŮCKY

- Lehká inkontinence
- Střední inkontinence
- Těžká inkontinence

KOSMETIKA SENI CARE

- Jemné čištění s použitím vody a bez vody
- Aktivace pokožky
- Regenerace pokožky
- Účinná ochrana pokožky

Zvládneme to spolu

brožura s množstvím informací, návodů a rad potřebných při domácí péči o dlouhodobě nemocné.

Co potřebujete vědět o Alzheimerově chorobě

průvodce složitým světem demence s konkrétními nástroji a případovými studiemi, které pomohou pečujícím porozumět pacientům trpícím některou z forem demence.

Máte-li zájem o tištěnou nebo elektronickou verzi brožur, kontaktujte nás na e-mailové adrese cz-info@tzmo-global.com.

Více informací na www.seni.cz.

TZMO Czech Republic s.r.o., Okružní 1174, 250 81 Nehvizdy, T: 226 212 312, cz-info@tzmo-global.com